

Державний торговельно-економічний університет
Фкультет економіки, менеджменту та психології Кафедра психології
спеціальність «Психологія»
спеціалізація «Практична психологія»

Затверджую
Зав. кафедри Вікторія С.С.
«10» вересня 2025 р.

Завдання
на кваліфікаційну роботу студентів

Глухівська Лесе Миланівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Психологічні аспекти взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців

Затверджена наказом ректора від «14» листопада 2025 р. № 3721

2. Строк здачі студентом закінченої роботи 11.01.2026

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи теоретично обґрунтувати, емпірично дослідити та проаналізувати психологічні аспекти взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців

Об'єкт дослідження взаємодія учасників освітнього процесу в закладі дошкільної освіти

Предмет дослідження психологічні аспекти, що визначають ефективність взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців

4. Перелік графічного матеріалу таблиці, рисунки

8 таблиць (1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8), 3 рисунки (2.1, 2.2, 2.3)

Консультанти по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
	Земченко О.В.	<i>[Підпис]</i>	<i>[Підпис]</i>
	Земченко О.В.	<i>[Підпис]</i>	<i>[Підпис]</i>

Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

Вступ

Розділ 1 Теоретичні засади взаємодії педагогічного персоналу та батьків у закладі дошкільної освіти

1.1 Поняття та сутність взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю

1.2 Психологічні особливості та бар'єри співпраці педагогів з батьками в умовах сучасних викликів.

1.3 Психологічні умови підвищення ефективності взаємодії педагогів і батьків

Висновки до першого розділу

Розділ 2 Емпіричне дослідження психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців

2.1 Організація та методика емпіричного дослідження

2.2 Результати емпіричного дослідження психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців

2.3 Узагальнена характеристика психологічної взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців

Висновки до другого розділу

Розділ 3 Психологічні умови та шляхи підвищення ефективності взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців

3.1 Психологічні чинники ефективної взаємодії педагогів та батьків вихованців

3.2 Психологічний аналіз проблем та бар'єрів у системі взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців

3.3 Практичні рекомендації щодо оптимізації психологічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в ЗДО.

Висновки до третього розділу

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

8. Дата видачі завдання «17» листопада 2025 р.

Задание 0.В

(прізвище, ініціали, підпис)

(гарант освітньої програми)

Обычно 1. сл.

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Завдання прийняв до виконання студент

Глухівська Л.М.

(прізвище, ініціали, підпис)

12. Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Влас

05.02.26 р.

(підпис, дата)

13. Висновок про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота студента _____

Глухівська Л.М.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проєктної групи

(гарант освітньої програми) _____

Вітченко Т.М.

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри _____

Вікторенко С.М.

(підпис, прізвище, ініціали)

« 10 » вересня

2025 р.

Анотація

кваліфікаційної роботи, виконаної на тему:
**«Психологічні аспекти взаємодії педагогічного персоналу закладу
 дошкільної освіти з батьками вихованців»**
 (за матеріалами Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 179 «Дивосвіт»,
 м. Київ)

Кваліфікаційну роботу присвячено психологічним аспектам взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців. У роботі здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз поняття педагогічно-батьківської взаємодії, визначено основні психологічні бар'єри й умови ефективного партнерства. Акцентовано на важливості партнерської співпраці педагогів і батьків для оптимізації освітнього процесу в дошкільному закладі. Емпіричну частину дослідження проведено за участі педагогів і батьків вихованців із використанням трьох стандартизованих опитувальників, які спрямовані на діагностику особливостей міжособистісної взаємодії, рівня емоційного вигорання педагогів та стилів поведінки у конфліктних ситуаціях, та авторської анкети, яка дозволяє виявити рівень партнерської взаємодії, особливості комунікації та наявність психологічних бар'єрів у спілкуванні між педагогами й батьками. Отримані емпіричні результати підтвердили наявність психологічних бар'єрів спілкування та підкреслили необхідність впровадження партнерського підходу у взаємодії між педагогами й батьками. За результатами дослідження розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності психологічної взаємодії в освітньому процесі.

Ключові слова: взаємодія педагогів і батьків; освітній процес; заклад дошкільної освіти; бар'єри взаємодії; партнерська співпраця.

Annotation

qualifying paper performed on the theme:
**«Psychological aspects of interaction between the teaching staff of a preschool
 educational institution and parents of pupils»**
 (based on materials from the Preschool Education Institution (nursery-kindergarten) No.
 179 «Dyvosvit», Kyiv)

The qualification paper is devoted to the psychological aspects of interaction between the teaching staff of a preschool educational institution and the parents of pupils. The study provides a thorough theoretical analysis of the concept of teacher–parent interaction, identifies the main psychological barriers, and determines the conditions for effective partnership. Emphasis is placed on the importance of partnership-based cooperation between teachers and parents for optimizing the educational process in a

preschool institution. The empirical part of the research was conducted with the participation of teachers and parents of pupils using three standardized questionnaires aimed at diagnosing the characteristics of interpersonal interaction, the level of teachers' emotional burnout, and styles of behavior in conflict situations, as well as an author-developed questionnaire that makes it possible to identify the level of partnership interaction, communication features, and the presence of psychological barriers in communication between teachers and parents. The obtained empirical results confirmed the presence of psychological communication barriers and emphasized the necessity of implementing a partnership approach in the interaction between teachers and parents. Based on the research findings, practical recommendations were developed to improve the effectiveness of psychological interaction in the educational process.

Key words: teacher–parent interaction; educational process; preschool educational institution; interaction barriers; partnership cooperation.

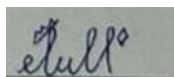
Державний торговельно-економічний університет
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО
ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ
ВИХОВАНЦІВ**

студентки 5 курсу, 23 групи,
спеціальності 053 «Психологія»
освітньої програми
«Практична психологія»

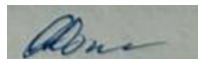

підпис студента

Глухівська
Миланівна

Леся

Науковий керівник
Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології

підпис керівника

Зазимко
Володимирівна

Оксана

Гарант освітньої програми
«Практична психологія», кандидат
психологічних наук, доцент

підпис гаранта

Овдієнко
Михайлівна

Ірина

Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	12
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ТА БАТЬКІВ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	17
1.1. Поняття та сутність взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю	17
1.2. Психологічні особливості та бар'єри співпраці педагогів з батьками в умовах сучасних викликів	21
1.3. Психологічні умови підвищення ефективності взаємодії педагогів і батьків. .	25
Висновки до першого розділу	28
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ. .	30
2.1. Організація та методика емпіричного дослідження	30
2.2. Результати емпіричного дослідження психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців	37
2.3. Узагальнена характеристика психологічної взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців	50
Висновки до другого розділу	53
РОЗДІЛ 3 ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ	56
3.1. Психологічні чинники ефективної взаємодії педагогів та батьків вихованців	56
3.2. Психологічний аналіз проблем та бар'єрів у системі взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців	59
3.3. Практичні рекомендації щодо оптимізації психологічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в ЗДО	62
Висновки до третього розділу	65
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап реформування дошкільної освіти в Україні зумовлює необхідність удосконалення моделей взаємодії між педагогічним персоналом закладів дошкільної освіти та сім'ями вихованців. Заклад дошкільної освіти є першою соціальною інституцією, у межах якої дитина набуває базового досвіду міжособистісної взаємодії, а батьки отримують психолого-педагогічну підтримку та професійний супровід у процесі виховання. Від якості партнерських відносин між педагогами та родиною значною мірою залежить емоційний комфорт дитини, формування її особистості, готовність до шкільного навчання та успішна соціальна адаптація.

Ключову роль у формуванні ефективної взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю відіграють педагоги. Результативність освітнього процесу значною мірою визначається рівнем їхньої комунікативної компетентності, емпатії, толерантності, а також здатності до конструктивної співпраці з батьками. Водночас батьки виступають повноцінними учасниками освітнього процесу, і їхня активна позиція, відкритість до діалогу та психологічна готовність до партнерства безпосередньо впливають на ефективність педагогічно-батьківської взаємодії.

Актуальність дослідження посилюється сучасними соціально-психологічними викликами, зокрема трансформацією структури та функцій сім'ї, зростанням інформаційного та емоційного навантаження на педагогів і батьків, підвищенням рівня професійного вигорання педагогічного персоналу, а також зростанням запитів батьків щодо індивідуалізованого підходу та психологічної підтримки. За таких умов ефективна взаємодія між педагогами та батьками потребує глибокого розуміння психологічних чинників, що її зумовлюють, та пошуку шляхів її оптимізації.

Ступінь розробленості проблеми. Проблеми сімейного виховання, професійної діяльності педагогів закладів дошкільної освіти та окремих аспектів їхньої взаємодії з батьками розглядалися у працях вітчизняних і зарубіжних

науковців, наприклад, Г. Р. Васіна, Дж. Л. Епштейн, П. А. Дженнінгс, М. Т. Грінберг та інші. Зокрема, Г. Р. Васіна розглянула особливості організації партнерської співпраці між педагогами ЗДО та батьками, визначала ролі й функції кожної зі сторін у процесі мовленнєвого розвитку дитини, обґрунтовувала необхідність єдності вимог і узгодженості педагогічних впливів, а також описала ефективні форми залучення батьків до мовленнєво-розвивальної роботи з дітьми з метою підвищення результативності цього процесу [8]. У роботах Дж. Л. Епштейн обґрунтовано концепцію партнерства школи, сім'ї та громади як системної взаємодії, спрямованої на підвищення якості освіти [34]. П. А. Дженнінгс та М. Т. Грінберг розкрили взаємозв'язок між соціально-емоційною компетентністю педагога та результатами розвитку дітей і функціонуванням класного середовища, обґрунтували вплив емоційної саморегуляції, емпатії та усвідомленості вчителя на якість взаємин з дітьми й батьками, зниження рівня стресу та професійного вигорання педагогів, а також довели, що сформована соціально-емоційна компетентність педагога є важливою умовою створення підтримувального, безпечного та сприятливого освітнього середовища [36].

Разом із тим комплексне дослідження психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками, зокрема рівня комунікативної толерантності педагогів, особливостей їхнього ставлення до батьків, стилів поведінки у конфліктних ситуаціях та впливу професійного вигорання на характер взаємодії, залишається недостатньо висвітленим у практичному аспекті. Це зумовлює актуальність подальших досліджень, спрямованих на виявлення психологічних чинників ефективної педагогічно-батьківської взаємодії та розробку практичних рекомендацій щодо її вдосконалення.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, емпірично дослідити та проаналізувати психологічні аспекти взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців.

Об'єкт дослідження – взаємодія учасників освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – психологічні аспекти, що визначають ефективність взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати та узагальнити теоретичні підходи до розуміння сутності, структури та психологічних засад взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю.
2. Визначити психологічні чинники та бар'єри, що впливають на характер і результативність взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців.
3. Дослідити особливості психологічної взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців на основі результатів емпіричного дослідження.
4. Розробити практичні рекомендації щодо оптимізації психологічних аспектів взаємодії між педагогами та батьками вихованців.

Методи дослідження. Для реалізації мети та виконання поставлених завдань у дослідженні було використано комплекс теоретичних, емпіричних методів, а також методи математичної статистики.

Теоретичні методи, зокрема аналіз, синтез, узагальнення та систематизація, застосовувалися з метою вивчення наукових підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників до проблем сімейного виховання, професійної діяльності педагогів закладів дошкільної освіти та особливостей їхньої взаємодії з батьками вихованців, уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження й обґрунтування теоретичних засад емпіричного етапу.

Емпіричне дослідження передбачало використання авторських опитувальників для вихователів і батьків з метою виявлення особливостей та труднощів партнерської взаємодії, рівня задоволеності співпрацею й ставлення учасників освітнього процесу до взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю, а також з відповідною метою використано такі психодіагностичні методики: (1) Опитувальник професійного вигорання К. Масlach (MBI) використовувався з метою діагностики рівня професійного вигорання педагогів

закладів дошкільної освіти за такими показниками, як емоційне виснаження, деперсоналізація та редукція особистісних досягнень, а також для аналізу впливу професійного стану педагогів на характер їхньої взаємодії з батьками вихованців [22]; (2) Тест К. Томаса «Визначення способу поведінки в конфлікті» застосовувався з метою виявлення домінантних стратегій поведінки педагогів у конфліктних ситуаціях (суперництво, співробітництво, компроміс, уникнення, пристосування), що дозволило проаналізувати особливості їхньої комунікативної взаємодії з батьками в умовах конфлікту [26]; (3) Методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі використовувалася з метою дослідження типів міжособистісних відносин педагогів, особливостей їхньої комунікативної поведінки, стилів взаємодії та соціально-психологічних характеристик, що мають значення для налагодження ефективної співпраці з батьками вихованців [21].

Методи математичної статистики застосовувалися з метою кількісної та якісної обробки емпіричних даних, узагальнення результатів дослідження, виявлення закономірностей між досліджуваними показниками та забезпечення об'єктивності й достовірності отриманих результатів; зокрема використовувалися описова статистика (обчислення середніх значень, відсоткових показників), а також методи порівняльного аналізу для визначення взаємозв'язків між показниками професійного вигорання педагогів, особливостями їхньої поведінки в конфліктних ситуаціях та характеристиками міжособистісної взаємодії з батьками вихованців.

Науково-практична новизна дослідження полягає в уточненні та систематизації психологічних умов підвищення ефективності взаємодії педагогічного персоналу закладів дошкільної освіти з батьками вихованців. У межах дослідження теоретично обґрунтовано комплекс ключових психологічних умов, зокрема створення психологічно безпечного простору професійного спілкування, розвиток комунікативної компетентності педагогів, профілактику професійного вигорання, формування активної та відповідальної позиції батьків у взаємодії із закладом дошкільної освіти, а також систематичну психолого-

педагогічну просвіту родин як чинники оптимізації партнерських відносин між суб'єктами освітнього процесу.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів у діяльності практичних психологів і педагогічного персоналу закладів дошкільної освіти з метою вдосконалення форм і змісту взаємодії з батьками вихованців, зниження рівня психологічної напруги у процесі професійного спілкування та формування цілісного, емоційно комфортного освітнього середовища. Матеріали дослідження можуть слугувати підґрунтям для розробки та впровадження психолого-педагогічних заходів, спрямованих на профілактику конфліктів, розвиток комунікативної компетентності педагогів і зміцнення партнерських відносин між закладом дошкільної освіти та сім'єю. Отримані висновки можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх педагогів і практичних психологів, а також у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів як орієнтир для формування партнерської культури взаємодії з родинами вихованців.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (41 джерела), двох додатків. Загальний обсяг роботи складає 62 сторінок. Робота також містить 9 таблиці та 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ТА БАТЬКІВ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Поняття та сутність взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю

У сучасних умовах реформування дошкільної освіти та зростання ролі сім'ї у виховному процесі проблема ефективної взаємодії між закладом дошкільної освіти та батьками набуває особливої актуальності. Зміни у соціокультурному просторі, різноманіття батьківських позицій і підвищення вимог до якості дошкільної освіти зумовлюють потребу в налагодженні партнерських, довірливих відносин між педагогами та родинами. Саме характер цієї взаємодії визначає узгодженість виховних впливів, психологічний комфорт дитини та стабільність її емоційного розвитку.

Нормативно-правова база дошкільної освіти України чітко визначає сім'ю та заклад дошкільної освіти (ЗДО) рівноправними суб'єктами освітнього процесу. Закон України «Про дошкільну освіту» (від 11.07.2001 № 2628-III, зі змінами станом на 2025 рік) наголошує на обов'язковості систематичної, відкритої, психологічно комфортної взаємодії, створенні єдиного розвивального простору та врахуванні індивідуальних потреб кожної дитини. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція 2021, затверджений наказом МОН України від 12.01.2021 № 33) як Державний стандарт дошкільної освіти підкреслює принципи партнерства, де сім'я та ЗДО спільно реалізують освітні програми, спрямовані на гармонійний розвиток дитини, з акцентом на психологічну підтримку та залучення батьків до освітнього процесу [1;2]. Батьки зобов'язані співпрацювати з педагогами, а педагоги – забезпечувати психологічно комфортну комунікацію та залучати сім'ю до життя групи.

Поняття «взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї» по-різному трактується у науковій літературі. І. Задорожна та Т. Дорош визначають її як цілісний педагогічний процес, що забезпечує єдність і узгодженість виховних

впливів сім'ї та ЗДО, з фокусом на інноваційних методиках та психологічних аспектах розвитку дошкільника [15]. О. Л. Кононко розглядає взаємодію як психолого-педагогічний феномен, що реалізується через систему партнерських стосунків між педагогами, батьками та дітьми, спрямований на створення умов для гармонійного особистісного становлення дошкільника, з урахуванням системного підходу до психологічних механізмів розвитку [18]. Г. Р. Васіна акцентує увагу на психологічному аспекті й визначає взаємодію як емоційно насичений процес спільної діяльності та спілкування, що формує в дитини відчуття безпеки, довіри та єдності вимог значущих дорослих, зокрема через розвиток мовленнєвої компетентності [8].

У сучасній психолого-педагогічній літературі взаємодія між ЗДО та сім'єю розглядається як система механізмів, що охоплює інформаційний, діяльнісний, емоційно-комунікативний та ціннісно-смісловий компоненти. Інформаційний механізм забезпечує регулярний обмін даними про розвиток і потреби дитини; діяльнісний – спільні проєкти, свята та активності; емоційно-комунікативний – довірливий діалог і психологічну підтримку; ціннісно-смісловий – узгодження виховних цілей і поглядів батьків та педагогів. Саме інтеграція цих механізмів формує цілісний розвивальний простір та визначає ефективність партнерства між сім'єю і закладом дошкільної освіти [34].

У сучасній зарубіжній літературі це поняття отримало серйозне теоретичне й емпіричне обґрунтування. Дж. Л. Епштейн створила найпоширенішу у світі модель «шести типів залучення сім'ї», яка включає такі аспекти: виховання вдома, комунікація, волонтерство, навчання в домашніх умовах, спільне прийняття рішень і співпрацю з громадою. Вона також довела, що саме партнерські взаємини між педагогами й батьками, а не ієрархічна структура відносин, є ключовим чинником, який впливає на соціально-емоційне благополуччя та академічну успішність дітей, навіть на етапі дошкільного віку [34].

З психологічного погляду взаємодія ЗДО та сім'ї є складним міжособистісним, міжгруповим та міжінституційним процесом, який безпосередньо впливає на емоційне самопочуття, формування базової довіри до

світу, захищеної прив'язаності та загальну психологічну готовність дитини до подальшого навчання. Емпіричні дослідження доводять, що саме спільна діяльність педагогів і батьків створює оптимальні умови для інтенсивного мовленнєвого, когнітивного, емоційно-вольового та соціального розвитку дитини, яких неможливо досягти зусиллями лише однієї сторони [4]. Синчишин Н. Л. підкреслює фасилітативний характер сучасної взаємодії, коли педагог виступає не «контролером», а «партнером-медіатором» між сім'єю та закладом, особливо в контексті національного виховання через спільні свята та проекти, що формують стійкі морально-етичні орієнтації [25].

Важливим психологічним підґрунтям розуміння взаємодії між педагогами та сім'єю є теорія прив'язаності Дж. Боулбі та М. Ейнсворт, згідно з якою узгодженість виховних впливів, емоційна стабільність і передбачуваність поведінки значущих дорослих формують у дитини базову довіру до світу, сприяють становленню саморегуляції та забезпечують психологічну захищеність. Дослідження доводять, що системна та узгоджена взаємодія сім'ї і педагогів зменшує ризики формування дезорганізованих або тривожних форм прив'язаності, натомість підтримує розвиток автономності, емоційної стійкості та просоціальної поведінки дошкільника [27].

Психологічна сутність партнерської взаємодії полягає насамперед у створенні емоційно-безпечних, довірливих, неоціночних стосунків між педагогічним персоналом і батьками. Т. Г. Жаровцева стверджує, що ефективність співпраці визначається не стільки педагогічною майстерністю вихователя, скільки його психологічною компетентністю: розвиненим емоційним інтелектом, емпатією, рефлексивними вміннями, толерантністю до різних моделей сімейного виховання (включно з неблагополучними) та здатністю долати бар'єри взаєморозуміння через педагогічну підтримку та діагностичну діяльність [14].

Особливо гостро проблема бар'єрів взаємодії постає у сім'ях внутрішньо переміщених осіб та сімей військовослужбовців, де спостерігається високий рівень тривожно-депресивних станів і порушення базової довіри. У таких випадках вихователі ЗДО виступають не лише педагогами, а й фасилітаторами психологічної

стабілізації, застосовуючи травмофокусовані підходи та техніки відновлення ресурсу довіри між дорослими [6].

Залучення батьків до спільних свят, проектів, волонтерських ініціатив та повсякденного життя групи формує в дитини стійке уявлення про єдність цінностей і вимог значущих дорослих, що є потужним фактором формування морально-етичних та громадянських орієнтацій [25].

Водночас, практична реалізація партнерської моделі наштовхується на низку психологічних бар'єрів, які виникають як з боку батьків, так і з боку педагогів. На когнітивному рівні перешкодою стають застарілі стереотипи сприйняття ЗДО як "камери схову" або суто навчального закладу, де відповідальність за розвиток дитини повністю перекладається на фахівців. На емоційному рівні взаємодію часто блокують батьківські страхи оцінювання, почуття провини за недостатню увагу до дитини або ж недовіра до компетентності молодих педагогів. Зі свого боку, вихователі можуть відчувати психологічний дискомфорт через необхідність "відкритості" та страх втручання батьків у їхню професійну діяльність. Подолання цих бар'єрів вимагає переходу від формального інформування до глибокої психологічної просвіти та діалогу [3].

Таким чином, сутнісними ознаками взаємодії ЗДО та сім'ї є:

1. суб'єкт-суб'єктний (партнерський) характер;
2. емоційна безпека та неоціночність спілкування;
3. спільна відповідальність за розвиток дитини;
4. узгодженість виховних впливів;
5. фасилітативна позиція педагога.

Отже, взаємодію між закладом дошкільної освіти та сім'єю доцільно розглядати як цілеспрямований, двосторонній, емоційно-безпечний психолого-педагогічний процес суб'єкт-суб'єктної співпраці педагогічного персоналу і батьків, що ґрунтується на принципах партнерства, взаємоповаги, довіри та спільної відповідальності й забезпечує створення єдиного психологічно комфортного розвивального простору для гармонійного розвитку та психічного благополуччя дитини дошкільного віку.

1.2. Психологічні особливості та бар'єри співпраці педагогів з батьками в умовах сучасних викликів

Ефективна взаємодія між педагогами та батьками в умовах сучасної системи дошкільної освіти має ключове значення для забезпечення гармонійного розвитку дитини. Науковці підкреслюють, що партнерство сім'ї та закладу освіти виступає основою якісного освітнього середовища, в якому вихователь і батьки стають рівноправними учасниками процесу виховання та розвитку дошкільника. У сучасному суспільстві, де зростає різноманіття стилів виховання та підвищуються очікування батьків до освітніх установ, психологічні аспекти цієї взаємодії стають визначальними для стабільності й результативності співпраці [34].

Психологічні особливості педагогів, що впливають на взаємодію з батьками, пов'язані передусім із рівнем професійної стресостійкості, емоційної врівноваженості, соціальної компетентності та здатності підтримувати конструктивний діалог. Згідно з дослідженнями К. Маслач, вихователі, які переживають емоційне виснаження або професійне вигорання, частіше уникають контактів із батьками або демонструють формальний підхід до комунікації, що значно знижує ефективність співпраці [39]. Педагог, який відчуває втому чи перевантаження, менш схильний проявляти емпатію, гнучкість та толерантність – якості, необхідні для побудови партнерства [36]. Таким чином, психологічний стан педагога виступає одним із ключових чинників, що безпосередньо визначають якість і глибину його взаємодії з батьками.

Важливим психологічним аспектом є уявлення педагогів про роль сім'ї у розвитку дитини. Якщо вихователь сприймає батьків як союзників, орієнтованих на співпрацю, комунікація вибудовується на довірі та відкритості. Якщо ж педагог має упередження щодо стилів виховання або вважає батьків недостатньо компетентними, це створює внутрішній бар'єр та породжує захисну позицію у взаємодії. Наявність стереотипів або негативних очікувань може сприяти конфліктності, уникненню контакту або надмірному контролю з боку педагога, що погіршує партнерські взаємини [31].

Не менш значущими є психологічні особливості сучасних батьків, які характеризуються високим рівнем інформаційної обізнаності, мобільністю та очікуванням індивідуалізованого підходу. Батьки прагнуть отримувати швидку та якісну інформацію про розвиток дитини, що формує своєрідний «запит на сервісність» у сфері освітніх послуг [29]. Нерідко це супроводжується підвищеною тривожністю щодо майбутнього дитини, бажанням контролювати процеси та одночасною нестачею часу для активної взаємодії. Такі особливості створюють додаткову напругу у спілкуванні з педагогами та підвищують ризик непорозумінь [30]. За таких умов психологічні особливості батьків стають потенційним джерелом виникнення бар'єрів у взаємодії з педагогами.

Варто також враховувати соціокультурний феномен «розриву поколінь». Сучасні батьки (переважно представники поколінь Y та Z) орієнтовані на гуманістичні цінності, свободу самовираження дитини та партнерство, тоді як частина педагогічного складу може дотримуватися більш традиційних, авторитарних поглядів на виховання. Цей ціннісний дисонанс створює глибинний світоглядний бар'єр: те, що батьки вважають проявом свободи, педагог може трактувати як розпещеність або педагогічну занедбаність. Неусвідомлення цих ціннісних відмінностей призводить до «глухої» комунікації, коли сторони спілкуються ніби різними мовами.

Поєднання індивідуально-психологічних особливостей педагогів і батьків зумовлює виникнення різноманітних бар'єрів, які ускладнюють побудову ефективного партнерства. Одним із найпоширеніших психологічних бар'єрів є комунікативні труднощі, які виникають через різний рівень володіння навичками ефективного спілкування у педагогів і батьків. Дослідження свідчать, що більшість конфліктів у взаємодії між дорослими зумовлені не змістом проблеми, а способом її подачі: невмінням висловити власні потреби, нечіткістю формулювань або хибним тлумаченням меседжів один одного [28].

Важливою перешкодою для конструктивної взаємодії є також емоційні бар'єри, які проявляються у страху батьків бути засудженими за недоліки виховання, а також у переживаннях педагогів щодо критики своєї професійної

компетентності. Дослідження емоційної взаємодії в системі «педагог – сім'я» показують, що педагоги інколи уникають складних розмов через побоювання негативних реакцій батьків, тоді як батьки можуть сприймати будь-які зауваження щодо дитини як загрозу власній батьківській ролі. Така динаміка сприяє накопиченню напруження та формуванню взаємної недовіри, яка значно знижує продуктивність співпраці [33].

Окрему групу бар'єрів формують організаційні труднощі, пов'язані з умовами роботи сучасних педагогів і батьків. У багатьох сім'ях спостерігається дефіцит часу через зайнятість батьків, нерегулярний робочий графік або багатозадачність, що зменшує їхню участь у житті закладу дошкільної освіти. Педагоги, своєю чергою, часто працюють в умовах кадрового браку та високого навантаження, що обмежує можливості для індивідуальної комунікації з родинами. У результаті взаємодія набуває поверхневого, формального характеру, що негативно впливає на якість інформаційного обміну та взаємної підтримки [35].

Сучасні виклики, зокрема цифровізація комунікації, також істотно змінюють характер взаємодії між педагогами та батьками. Використання месенджерів, чатів і електронних платформ спрощує обмін інформацією, але водночас створює умови для непорозумінь через відсутність невербальних сигналів і можливість неправильної інтерпретації повідомлень [38]. Крім того, очікування батьків щодо швидких відповідей від педагогів посилюють тиск на вихователів, підвищуючи рівень їхнього стресу та емоційного виснаження. Дослідники зазначають, що цифрова взаємодія потребує розвинених навичок саморегуляції, емпатії та чітких домовленостей про правила комунікації, яких часто не вистачає учасникам цього процесу [41].

Критичним фактором, який трансформує взаємодію в українських закладах дошкільної освіти, є соціально-економічна нестабільність та наслідки воєнного стану. В умовах війни особливої уваги потребують вразливі категорії сімей, зокрема внутрішньо переміщені особи (ВПО) та родини військовослужбовців. Для батьків-ВПО характерним є феномен «втрати опори», що може проявлятися в апатії або підвищеній дратівливості. У спілкуванні з родинами військових виникає

бар'єр, пов'язаний із постійним тривожним очікуванням. Матері, які виховують дітей самостійно, поки батько на фронті, часто перебувають на межі емоційного виснаження. Це вимагає від педагогів не лише освітньої, а й психотерапевтичної функції, до якої вони не завжди готові, що підсилює загальний рівень стресу в колективі.

Для систематизації виявлених психологічних бар'єрів та узагальнення їх проявів у взаємодії педагогів і батьків доцільно використати класифікацію, подану в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні групи бар'єрів у взаємодії педагогів і батьків

Група бар'єрів	Сутність бар'єра	Прояв у взаємодії
Комунікативні	Нерозуміння через різний стиль спілкування або брак зворотного зв'язку	Використання складної термінології, повчальний тон, агресивна риторика або «глуха» комунікація
Емоційні	Взаємна недовіра, страх оцінювання та критики	Страх батьків бути «поганими», страх педагогів отримати скаргу, професійне вигорання
Ціннісні	Розбіжності у поглядах на виховання (конфлікт поколінь)	Стереотипне сприйняття сучасних методів виховання, завищені очікування батьків.
Ситуативні	Вплив зовнішнього стресу (війна, соціальна криза)	Виснаження, апатія, гіперопіка, підвищена чутливість до інформації про дитину

Наведена класифікація свідчить про багаторівневий характер психологічних бар'єрів та необхідність комплексного підходу до їх подолання.

Значний вплив на партнерство між педагогами та батьками має різне розуміння ролей у вихованні дитини. Частина батьків очікує від педагогів повної відповідальності за розвиток і поведінку дитини, тоді як інші, навпаки,

відмовляються визнавати за вихователями право впливати на певні сфери виховання. Така невідповідність очікувань створює когнітивні та поведінкові бар'єри, що призводять до конфліктів та труднощів у виробленні єдиної стратегії підтримки дитини. Дослідження партнерства «школа – сім'я» доводять, що узгодження очікувань і прозорий розподіл відповідальності є ключовою умовою успішної співпраці [32].

Аналіз психологічних особливостей і бар'єрів взаємодії дозволяє окреслити основні напрями подальшого пошуку ефективних шляхів налагодження партнерської співпраці. Таким чином, взаємодія педагогів і батьків у сучасних умовах постає як складний багатовимірний процес, що залежить від емоційних, комунікативних, ціннісних та соціальних чинників. Подолання бар'єрів можливе лише за умови усвідомленого формування партнерських відносин, що ґрунтуються на відкритості, довірі та спільній відповідальності за розвиток дитини. Відповідно, у наступному підрозділі буде розглянуто психологічні умови та ефективні шляхи підвищення результативності такої взаємодії.

1.3. Психологічні умови підвищення ефективності взаємодії педагогів і батьків

Подолання психологічних бар'єрів та налагодження конструктивної співпраці між закладом дошкільної освіти (ЗДО) та родиною вимагає створення сприятливих психолого-педагогічних умов. Ключовою умовою ефективності такої взаємодії є перехід від декларативного партнерства до реальних суб'єкт-суб'єктних відносин, де обидві сторони визнають цінність та компетентність одне одного. Психологічно це означає формування у педагогів та батьків установки на співробітництво, яка базується на трьох компонентах: когнітивному (розуміння цілей виховання), емоційному (взаємна емпатія та довіра) та поведінковому (готовність до спільних дій). Таким чином, ефективність взаємодії між педагогами та батьками залежить не лише від організаційних форм співпраці, а насамперед від психологічних умов, у межах яких ця взаємодія реалізується [10].

Під психологічними умовами ефективної взаємодії ми розуміємо сукупність зовнішніх та внутрішніх обставин, що впливають на психологічний комфорт учасників спілкування, їхню мотивацію до співпраці та готовність сприймати позицію іншого. Аналіз наукових джерел дозволяє виділити кілька ключових психологічних умов, дотримання яких є фундаментом для побудови конструктивного діалогу. Дотримання зазначених умов створює передумови для зниження психологічної напруги, попередження конфліктів і підвищення результативності партнерської взаємодії [16].

Першою та найважливішою умовою є створення атмосфери довіри та психологічної безпеки. Довіра між вихователем і батьками формується не миттєво, а є результатом послідовної та прозорої комунікації. Батьки повинні відчувати, що педагог не оцінює їх як особистостей, не засуджує їхні методи виховання, а щиро прагне допомогти дитині. Психологічна безпека передбачає, що батьки можуть відверто говорити про проблеми дитини, свої тривоги чи сумніви, не боячись, що ця інформація буде використана проти них або стане предметом пліток. Як зазначають дослідники, саме брак довіри часто змушує батьків займати оборонну позицію, приховувати важливі факти про здоров'я чи поведінку дитини вдома, що унеможливорює надання вчасної корекційної допомоги [20].

Другою умовою є психологічна готовність педагога до партнерства. Це поняття включає високий рівень емоційного інтелекту, розвинену емпатію та рефлексію. Вихователь має бути не лише транслятором знань, а й фасилітатором – особою, яка полегшує процес спілкування та налагоджує зв'язки. Важливою складовою готовності є здатність педагога відокремлювати професійне від особистого: не переносити негативні емоції від поведінки дитини на її батьків і навпаки. Педагогічна рефлексія дозволяє вихователю аналізувати власні комунікативні помилки, усвідомлювати свої стереотипи щодо певних родин (наприклад, неповних чи малозабезпечених) і свідомо їх долати. Психологічна готовність педагога до партнерства забезпечує не лише ефективну комунікацію з батьками, а й формує позитивний образ закладу дошкільної освіти як простору підтримки та співпраці. [12].

Третьою психологічною умовою є формування суб'єктної позиції батьків у взаємодії із закладом дошкільної освіти. Ефективне партнерство можливе лише тоді, коли батьки усвідомлюють власну відповідальність за виховання дитини та виявляють внутрішню мотивацію до співпраці. Завдання ЗДО полягає у трансформації споживацької установки батьків у партнерську, коли взаємодія сприймається як спільна діяльність, спрямована на досягнення благополуччя дитини. Дослідження українських науковців підтверджують, що активна позиція батьків позитивно впливає на емоційний стан дошкільника та результативність освітнього процесу. Формування суб'єктної позиції батьків сприяє переходу від пасивної участі до активного залучення родини у спільну діяльність із педагогами [23].

Однією з додаткових психологічних умов ефективної взаємодії педагогів і батьків є розвинена комунікативна компетентність обох сторін. Це включає не лише вміння чітко та доброзичливо висловлювати свої думки, а й уміння слухати, інтерпретувати невербальні сигнали, коригувати свої реакції залежно від контексту взаємодії. Дослідження свідчать, що якісна комунікація, заснована на повазі, доступній мові та уважності до позиції іншого, сприяє підвищенню рівня взаємної довіри й усуває непорозуміння, які найчастіше стоять у основі конфліктів між вихователями та батьками. Зокрема, стратегії, що спрямовані на розвиток емпатичного спілкування й спільне прийняття рішень, позитивно впливають на якість партнерських відносин у дошкільній освіті та підсилюють мотивацію батьків до співпраці. Розвинена комунікативна компетентність дозволяє сторонам своєчасно узгоджувати очікування, запобігати ескалації напруження та підтримувати позитивний психологічний клімат взаємодії [40].

Ще однією важливою умовою є психологічна просвіта батьків щодо особливостей дошкільного розвитку дитини та ролі сім'ї у цьому процесі. Ця просвітницька робота може здійснюватися через лекції, тренінги, інформаційні сесії або роздаткові матеріали й дозволяє батькам глибше зрозуміти потреби дитини та педагогічні підходи, які використовуються у ЗДО. Теоретично і практично доведено, що обізнані батьки демонструють вищу якість співпраці з

педагогами, оскільки вони краще розуміють освітні цілі, очікування закладу та методи підтримки розвитку дошкільника. Психологічна просвіта батьків виступає важливим інструментом гармонізації взаємодії та зменшення кількості конфліктних ситуацій у спілкуванні з педагогами [7].

Важливою психологічною умовою є також толерантність до культурних та індивідуальних відмінностей сімей, що визнає різноманіття ціннісних, соціальних та виховних підходів батьків. У контексті сучасної освіти, яка стає більш інклюзивною, цей аспект взаємодії набуває особливої ваги: педагоги, які демонструють відкритість до інших культурних і сімейних практик, сприяють формуванню атмосфери взаємної поваги й довіри, що посилює психологічний комфорт усіх учасників освітнього процесу [37].

Сукупність окреслених психологічних умов визначає напрямки практичної роботи педагогів із родинами та створює підґрунтя для впровадження ефективних форм партнерської взаємодії.

Підсумовуючи, психологічні умови ефективної взаємодії педагогів і батьків включають: створення атмосфери довіри та безпеки, розвиток комунікативної компетентності, психологічну готовність обох сторін до партнерства, просвітницьку роботу щодо особливостей дитячого розвитку і культурну чутливість. Дотримання цих умов сприяє формуванню реального партнерства, де кожна сторона цінує роль іншої, що, у свою чергу, позитивно впливає на соціально-емоційний розвиток та благополуччя дитини у дошкільному середовищі.

Висновки до першого розділу

Результати теоретичного аналізу засвідчують, що взаємодія між закладом дошкільної освіти та сім'єю є складним, багатовимірним психологічним процесом, який відіграє ключову роль у забезпеченні гармонійного розвитку дитини. Вона не зводиться лише до формального обміну інформацією між педагогами та батьками, а передбачає побудову стійких партнерських відносин, заснованих на довірі, взаємоповазі, відкритості та усвідомленні спільної відповідальності за виховання й розвиток дитини.

Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив встановити, що ефективність взаємодії між педагогами та батьками визначається сукупністю психологічних, соціальних і професійних чинників. До них належать особистісні характеристики учасників взаємодії, рівень їхньої емоційної стабільності, комунікативної компетентності, готовності до співпраці, а також уміння враховувати позицію іншої сторони. Важливе значення має і професійний стан педагогів, зокрема рівень емоційного виснаження та професійного вигорання, що безпосередньо впливає на якість комунікації з батьками.

Виокремлено основні психологічні бар'єри, які ускладнюють партнерську взаємодію між закладом дошкільної освіти та сім'єю. Серед них: стереотипні уявлення педагогів і батьків одне про одного, неузгодженість очікувань, низький рівень психологічної культури, підвищена тривожність батьків, а також недостатня сформованість навичок конструктивного спілкування. Додаткові труднощі створюють сучасні соціальні виклики, зокрема активна цифровізація комунікації та підвищена соціально-емоційна напруга в умовах воєнного стану, що посилює рівень стресу в усіх учасників освітнього процесу.

Водночас аналіз наукових підходів дозволив визначити ключові психологічні умови та шляхи підвищення ефективності взаємодії педагогів і батьків. Провідне місце серед них посідає створення атмосфери психологічної безпеки та довіри в закладі дошкільної освіти, формування у педагогів готовності до партнерської взаємодії, розвиток їхньої комунікативної компетентності та емоційної стійкості. Не менш важливим є залучення батьків до активної, суб'єктної участі в освітньому процесі, а також здійснення систематичної психолого-педагогічної просвіти родин.

Теоретичні положення, викладені в першому розділі, підтверджують актуальність проблеми взаємодії між педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти та батьками вихованців і підкреслюють необхідність її подальшого емпіричного вивчення.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ

2.1. Організація та методика емпіричного дослідження

Отримані теоретичні висновки створюють науково-методологічне підґрунтя для проведення емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення реальних особливостей взаємодії, рівня комунікативної ефективності, наявних психологічних бар'єрів та ресурсів педагогів і батьків. З урахуванням визначених теоретичних положень було проведено емпіричне дослідження психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців, метою якого стало виявлення особливостей комунікативної взаємодії між учасниками освітнього процесу та визначення психологічних чинників, що впливають на її ефективність.

Особлива увага у дослідженні приділялася аналізу емоційного стану педагогів, специфіці їхньої поведінки у процесі професійного спілкування з батьками та рівню готовності до конструктивної співпраці. Враховуючи складність і багатокomпонентність взаємодії між педагогічним персоналом і родинами вихованців, дослідження було спрямоване на комплексне вивчення комунікативних, емоційних та поведінкових аспектів взаємодії в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

Метою емпіричного дослідження є вивчення психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців, зокрема рівня професійного вигорання педагогів, стилів поведінки в конфліктних ситуаціях та особливостей комунікативної толерантності. Реалізація зазначеної мети передбачає комплексний підхід до аналізу психоемоційного стану педагогів, їхніх поведінкових стратегій у процесі взаємодії з батьками, а також здатності до прийняття індивідуальних особливостей партнерів по спілкуванню. Дослідження цих показників дає змогу глибше зрозуміти психологічні механізми,

що зумовлюють характер взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців, та визначити чинники, які сприяють або, навпаки, ускладнюють формування ефективної партнерської співпраці в умовах закладу дошкільної освіти.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання емпіричного дослідження:

1. проаналізувати особливості взаємодії педагогів і батьків у закладі дошкільної освіти;
2. визначити рівень професійного вигорання педагогічного персоналу;
3. дослідити стилі поведінки педагогів і батьків у конфліктних ситуаціях;
4. виявити рівень комунікативної толерантності педагогів;
5. узагальнити отримані результати емпіричного дослідження.

Емпіричне дослідження проводилося на базі закладу дошкільної освіти № 179 м. Києва, що розташований за адресою: вул. Якуба Коласа, 19, у період проходження виробничої практики. Дослідження здійснювалося з дотриманням принципів добровільності, анонімності та етичних норм психологічного дослідження.

У дослідженні взяли участь 35 осіб, з яких 16 педагогів закладу дошкільної освіти та 19 батьків вихованців. Вибірка була сформована з урахуванням доступності респондентів та їхньої готовності до участі у дослідженні.

В емпіричному дослідженні взяли участь вихователі закладу дошкільної освіти віком від 22 до 57 років, що дозволило залучити представників різних вікових категорій та з різним професійним досвідом.

Розподіл педагогічного персоналу за віком показав, що 50 % респондентів становлять вихователі віком 36–45 років. Частка педагогів віком до 25 років та 46 років і старше є однаковою і складає по 18,8 % відповідно. Найменш чисельною є вікова група 26–35 років, яка становить 12,5 % від загальної кількості учасників дослідження. Такий віковий склад вибірки забезпечив можливість залучення педагогів на різних етапах професійного становлення

За стажем професійної діяльності серед учасників дослідження представлені вихователі з різним рівнем професійного досвіду. Зокрема, 37,5 % респондентів мають стаж роботи 5–10 років, ще 37,5 % – стаж понад 10 років. Частка педагогів зі стажем 1–3 роки становить 18,8 %, тоді як найменш представленою є група зі стажем 3–5 років – 6,3 % (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Соціально-професійні характеристики педагогічного персоналу

Показник	Категорія	Частка, %
Вікова категорія	До 25 років	18,8 %
	26–35 років	12,5 %
	36–45 років	50,0 %
	46 років і старше	18,8 %
	Разом	100 %
Стаж професійної діяльності	1–3 роки	18,8 %
	3–5 років	6,3 %
	5–10 років	37,5 %
	Понад 10 років	37,5 %
	Разом	100 %

Такий розподіл за стажем професійної діяльності дозволив охопити педагогів з різним рівнем професійної адаптації та досвіду взаємодії з батьками вихованців.

До групи батьків увійшли матері та батьки вихованців середніх і старших груп закладу дошкільної освіти віком від 24 до 45 років, які беруть участь у процесі виховання та розвитку дітей і взаємодіють з педагогічним персоналом закладу.

Розподіл респондентів за віком показав, що найбільшу частку становлять батьки віком 26–35 років – 42,1 % від загальної кількості учасників дослідження. Частка батьків віком 36–45 років становить 26,3 %. Водночас респонденти віком до 25 років та 46 років і старше представлені рівною мірою – по 15,8 % відповідно. Такий віковий склад вибірки дозволив залучити батьків з різним життєвим і виховним досвідом.

За кількістю дітей серед учасників дослідження представлені різні сімейні структури. Зокрема, 42,1 % респондентів виховують одну дитину, 36,8 % – двох дітей, тоді як 21,1 % опитаних мають троє і більше дітей (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Соціально-демографічні характеристики батьків, які взяли участь в
емпіричному дослідженні**

Показник	Категорія	Частка, %
Віковий склад	До 25 років	15,8 %
	26–35 років	42,1 %
	36–45 років	26,3 %
	46 років і старше	15,8 %
	Разом	100 %
Кількість дітей у сім'ї	Одна дитина	42,1 %
	Дві дитини	36,8 %
	Троє і більше дітей	21,1 %
	Разом	100 %

Отримані результати свідчать про різноманітність вікових характеристик і сімейного досвіду батьків, що дало змогу врахувати широкий спектр уявлень, очікувань та особливостей сприйняття взаємодії з педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти, а також забезпечило більш повний і об'єктивний аналіз психологічних аспектів такої взаємодії.

Емпіричне дослідження проводилося з використанням дистанційних форм збору інформації, що зумовлено сучасними умовами організації освітнього процесу та забезпеченням зручності участі респондентів. Для реалізації дослідницьких завдань було використано психодіагностичні методики, представлені в онлайн-форматі на спеціалізованих психологічних ресурсах у мережі Інтернет.

На першому етапі дослідження учасникам – педагогічному персоналу та батькам вихованців – було надіслано посилання на відповідні психодіагностичні методики в електронному форматі. Розповсюдження матеріалів здійснювалося за допомогою засобів електронної комунікації, зокрема через месенджери Telegram та Viber, що забезпечило оперативність і доступність проходження тестування.

У ході емпіричного дослідження з метою вивчення психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців було використано комплекс стандартизованих психодіагностичних методик та авторські анкети. Кожна з методик застосовувалася з урахуванням специфіки вибірки та дослідницьких завдань.

Методика діагностики професійного вигорання (К. Маслач)

Для дослідження особливостей психоемоційного стану педагогічного персоналу було використано методику діагностики професійного вигорання за К. Маслач [22]. Зазначена методика застосовувалася виключно серед педагогів закладу дошкільної освіти та спрямована на виявлення рівня професійного вигорання як психологічного чинника, що може впливати на якість професійної взаємодії з батьками вихованців.

Опитувальник складається з 22 тверджень, які відображають різні аспекти професійного функціонування та емоційного стану фахівця. Твердження згруповані за трьома основними шкалами: емоційне виснаження, деперсоналізація та редукція особистісних професійних досягнень. Респондентам пропонується оцінити частоту прояву відповідних станів, обираючи варіант відповіді за шкалою інтенсивності.

Запитання методики стосуються суб'єктивного відчуття втоми, рівня емоційної залученості у професійну діяльність, ставлення до вихованців і їхніх батьків, а також відчуття власної професійної ефективності. Отримані результати дозволяють визначити рівень професійного вигорання педагогів і проаналізувати його можливий вплив на характер їхньої взаємодії з батьками вихованців.

Методика діагностики міжособистісних відносин (Т. Лірі)

З метою дослідження особливостей міжособистісної взаємодії учасників освітнього процесу було застосовано методику діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі [21]. У межах даного дослідження методика використовувалася в обох групах респондентів – серед педагогів і батьків вихованців, що дало змогу здійснити порівняльний аналіз особливостей їхньої поведінки та стилю спілкування.

Методика складається зі 128 тверджень, які описують різні прояви міжособистісної поведінки. Респондентам пропонується оцінити, наскільки кожне твердження відповідає їхнім типовим формам взаємодії з іншими людьми.

Запитання охоплюють такі аспекти міжособистісних відносин, як домінування, співпраця, доброзичливість, контроль, підпорядкованість та автономність.

Застосування методики Т. Лірі дозволило виявити провідні типи міжособистісної поведінки педагогів і батьків та проаналізувати особливості їхньої комунікативної взаємодії в межах освітнього середовища.

Методика визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації (К. Томас)

Для дослідження особливостей реагування педагогічного персоналу в умовах конфліктної взаємодії було використано методику К. Томаса «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації» [26]. Дана методика застосовувалася лише серед педагогів закладу дошкільної освіти.

Опитувальник містить 30 пар альтернативних тверджень, у кожній з яких респонденту необхідно обрати варіант відповіді, що найбільше відповідає його типовій поведінці в конфліктній ситуації. Методика спрямована на виявлення домінуючих стратегій поведінки, зокрема суперництва, співпраці, компромісу, уникнення та пристосування. Запитання не мають правильних або неправильних відповідей, що дозволяє зосередитися на індивідуальних особливостях реагування.

Отримані результати дали змогу проаналізувати психологічні передумови виникнення або подолання конфліктів у професійній діяльності педагогів та визначити потенційні зони напруження у взаємодії з батьками вихованців.

Після завершення проходження онлайн-тестування учасники надсилали результати виконаних психодіагностичних методик у вигляді електронних відповідей, сформованих автоматично відповідними інтернет-ресурсами. Отримані матеріали містили узагальнені показники за кожною методикою без зазначення персональних даних респондентів, що забезпечувало дотримання принципів анонімності та конфіденційності. Усі електронні відповіді були зібрані та

згруповані відповідно до належності респондентів до певної вибірки (педагоги або батьки вихованців).

Надалі зібрані дані були систематизовані шляхом упорядкування результатів за окремими показниками кожної методики та підготовлені до подальшої обробки. Отримана інформація використовувалася виключно з науковою метою та стала основою для подальшого аналізу результатів емпіричного дослідження. Такий підхід до організації збору та опрацювання даних дозволив забезпечити достовірність отриманих результатів і створив умови для їх коректного узагальнення в межах дослідження.

Авторські анкети для педагогів і батьків вихованців

Окрім стандартизованих психодіагностичних методик, у дослідженні передбачалося використання авторської анкети для педагогів та авторської анкети для батьків вихованців, розроблених з метою більш детального вивчення специфіки їхньої взаємодії в умовах закладу дошкільної освіти. Необхідність створення авторських анкет зумовлена тим, що стандартизовані методики не в повній мірі відображають суб'єктивні уявлення учасників освітнього процесу щодо характеру комунікації, рівня задоволеності співпрацею та наявних труднощів у взаємодії.

Авторські анкети спрямовані на з'ясування особливостей професійного спілкування між педагогами та батьками, рівня довіри й відкритості у взаємодії, частоти виникнення непорозумінь, а також очікувань сторін щодо покращення партнерської співпраці. Анкетування передбачає використання запитань закритого та шкального типу, що дає змогу отримати кількісні дані та здійснити їх подальший статистичний аналіз.

Опитувальник складається з двох окремих анкет, розроблених відповідно для батьків вихованців та педагогів закладу дошкільної освіти, які мають ідентичну структуру та дзеркальні формулювання тверджень, що забезпечує можливість порівняльного аналізу отриманих результатів.

Структура опитувальника є блочною та включає п'ять основних компонентів взаємодії:

1. рівень довіри між учасниками освітнього процесу;
2. відкритість та готовність до спілкування;
3. частоту та якість комунікації;
4. емоційний комфорт у процесі взаємодії;
5. наявність психологічних бар'єрів у співпраці.

Кожен блок містить чотири твердження, оцінювання яких здійснюється за п'ятибальною шкалою типу Лайкерта, де 1 бал відповідає варіанту «повністю не згоден(на)», а 5 балів – «повністю згоден(на)». Загальна кількість тверджень у кожній анкеті становить 20 пунктів (Додатки А та Б).

Для забезпечення зручності збору емпіричних даних опитування проводилося у форматі онлайн-анкетування за допомогою сервісу Google Forms, що дозволило стандартизувати умови проведення дослідження та мінімізувати вплив зовнішніх чинників.

Застосування зазначених психодіагностичних методик дозволило зібрати емпіричний матеріал, необхідний для подальшого аналізу психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців. Отримані дані стали основою для проведення кількісного та якісного аналізу результатів, представлених у наступному підрозділі.

2.2. Результати емпіричного дослідження психологічних аспектів взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців

Результати емпіричного дослідження відображають багатовимірний характер психологічної взаємодії між педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти та батьками вихованців як складного соціально-психологічного процесу, що поєднує емоційні, комунікативні та поведінкові компоненти. Отриманий емпіричний матеріал дає змогу проаналізувати особливості професійного спілкування педагогів з батьками, рівень їхньої емоційної залученості, а також специфіку міжособистісних відносин у межах освітнього середовища.

Аналіз результатів здійснювався на основі системного підходу, що передбачає послідовний розгляд кожного з досліджуваних психологічних показників з урахуванням їхнього взаємозв'язку. Такий підхід дозволив не лише описати отримані емпіричні дані, а й виявити психологічні чинники, які можуть впливати на ефективність взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців.

Враховуючи визначальну роль емоційного стану педагогів у процесі професійної комунікації та налагодження партнерських відносин з родинами вихованців, першочергову увагу було зосереджено на дослідженні рівня професійного вигорання педагогів як одного з ключових показників психологічного благополуччя.

Результати дослідження професійного вигорання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти за методикою К. Масlach.

З метою дослідження емоційного стану педагогічних працівників закладів дошкільної освіти було застосовано методику діагностики професійного вигорання К. Масlach. Емоційний стан педагогів розглядається як важливий психологічний чинник, що впливає на характер професійної взаємодії з батьками вихованців.

Методика дала змогу оцінити вираженість основних компонентів професійного вигорання: емоційного виснаження, деперсоналізації та редукції особистісних досягнень. Результати дослідження подано в таблицях 2.3–2.5.

Аналіз результатів, поданих у таблиці 2.3, свідчить, що для більшості педагогів характерний помірний рівень емоційного виснаження (75,0 %). Такий показник відображає підвищене емоційне навантаження, зумовлене інтенсивністю професійної діяльності та постійною взаємодією з батьками вихованців. Водночас відсутність високого рівня емоційного виснаження вказує на те, що педагоги загалом зберігають здатність до емоційної саморегуляції та ефективної комунікації, що є важливою умовою конструктивної співпраці з родинами.

Таблиця 2.3

Результати дослідження рівнів емоційного виснаження педагогів

Рівень емоційного виснаження	Кількість (n = 16)	%	Психологічна характеристика	Вплив на взаємодію з батьками
Низький	4	25,0	Достатній емоційний ресурс	Стабільна комунікація без ознак перевтоми
Помірний	12	75,0	Підвищене емоційне навантаження без хронічного виснаження	Потреба в емоційній саморегуляції під час спілкування з батьками
Високий	0	0	Хронічне емоційне виснаження, зниження енергетичних ресурсів	Ризик емоційної відстороненості та зниження якості взаємодії

Дані таблиці 2.4 демонструють переважання низького рівня деперсоналізації у більшості педагогів (75,0 %). Це свідчить про збережену емпатійність, зацікавленість у міжособистісній взаємодії та орієнтацію на партнерські стосунки з батьками вихованців. Помірний рівень деперсоналізації, виявлений у частини респондентів, має ситуативний характер і може проявлятися у формалізації спілкування в окремих складних або емоційно напружених ситуаціях, не порушуючи загальної ефективності взаємодії.

Таблиця 2.4

Результати дослідження рівнів деперсоналізації педагогів

Рівень деперсоналізації	Кількість (n = 16)	%	Психологічна характеристика	Вплив на взаємодію з батьками
Низький	12	75,0	Збережена емпатійність та залученість	Відкритість, доброзичливість у взаємодії
Помірний	4	25,0	Ситуативна емоційна дистанція	Формалізація спілкування в окремих ситуаціях
Високий	0	0	Виражена емоційна відстороненість, знеособлення професійних контактів	Ризик порушення емоційного контакту та зниження якості взаємодії

Як видно з таблиці 2.5, більшість педагогів мають низький рівень редукції особистісних досягнень (62,5 %), що свідчить про позитивну професійну самооцінку, усвідомлення значущості власної діяльності та впевненість у

виконанні професійних обов'язків. Помірний рівень редукції, зафіксований у частини респондентів, може бути пов'язаний із підвищеними вимогами до себе та високою відповідальністю за результати професійної діяльності, не супроводжуючись зниженням мотивації чи професійної залученості.

Таблиця 2.5

Результати дослідження рівнів редукції особистісних досягнень педагогів

Рівень редукції особистісних досягнень	Кількість (n = 16)	%	Психологічна характеристика	Вплив на взаємодію з батьками
Низька	10	62,5	Висока професійна самооцінка	Впевненість у контакті з батьками
Помірна	6	37,5	Підвищені вимоги до себе	Потреба у підтримці та позитивному зворотному зв'язку
Висока	0	0	Зниження відчуття професійної значущості, сумніви у власній ефективності	Ризик формалізації спілкування та зниження ініціативності у взаємодії

Загалом результати дослідження компонентів професійного вигорання педагогів свідчать про відносно сприятливий психоемоційний стан більшості респондентів. Виявлені особливості відображають адаптаційний характер професійного навантаження та збереження ресурсів для ефективного виконання професійних функцій. Такий розподіл показників може сприяти підтриманню стабільного професійного самопочуття педагогів і позитивно впливати на якість їхньої взаємодії з батьками вихованців. Водночас отримані дані підкреслюють важливість своєчасної психологічної підтримки педагогічного персоналу з метою запобігання розвитку деструктивних проявів професійного вигорання. З огляду на це узагальнення отриманих даних у вигляді діаграми дозволяє наочно представити структуру професійного вигорання та окреслити потенційно вразливі компоненти, що можуть впливати на ефективність взаємодії педагогів з батьками вихованців.

Крім того, співвідношення рівнів окремих компонентів професійного вигорання свідчить про збереження функціональної стійкості педагогів у

професійній діяльності. Отримані показники відображають реальні умови педагогічної праці та можуть розглядатися як підґрунтя для подальшого аналізу особливостей взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців.

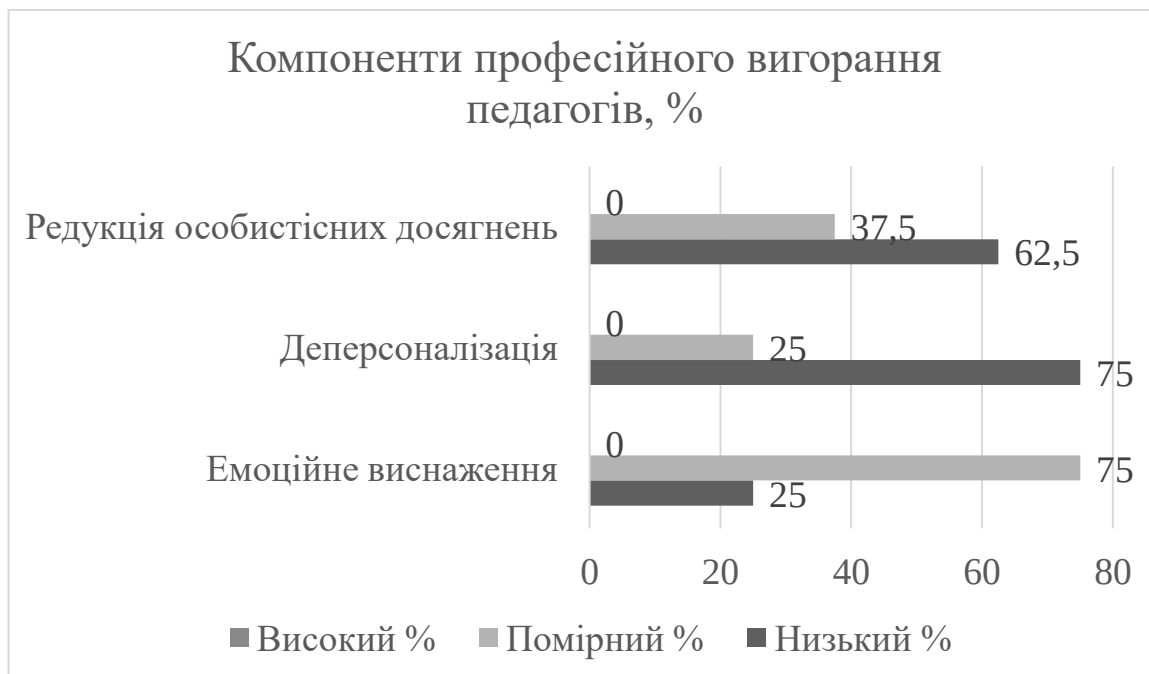

Рис. 2.1. Узагальнювальна діаграма структури компонентів професійного вигорання педагогів

Результати дослідження за опитувальником професійного вигорання К. Маслач свідчать про те, що педагогічний персонал закладу дошкільної освіти характеризується збереженою професійною мотивацією та емоційною залученістю у свою діяльність. Помірний рівень емоційного виснаження відображає інтенсивність професійної взаємодії з батьками вихованців і не супроводжується проявами емоційної відстороненості або зниженням професійної самооцінки. Це створює сприятливі психологічні передумови для налагодження конструктивної, партнерської взаємодії між педагогами та батьками.

Результати дослідження стилів поведінки педагогів у конфліктних ситуаціях за методикою К. Томаса

З огляду на те, що професійна взаємодія між педагогічним персоналом і батьками вихованців нерідко супроводжується виникненням суперечливих ситуацій, зумовлених різницею очікувань, поглядів на виховання дитини та

оцінкою освітнього процесу, важливим є аналіз особливостей поведінки педагогів у конфліктних ситуаціях. Стиль реагування педагога на потенційний або реальний конфлікт безпосередньо впливає на характер подальшої взаємодії з батьками, рівень довіри та готовність сторін до конструктивного діалогу.

З метою вивчення домінуючих стилів поведінки педагогів у конфліктних ситуаціях було застосовано опитувальник К. Томаса, який дозволяє визначити п'ять основних стилів: суперництво, співробітництво, компроміс, уникнення та пристосування. Отримані результати дають змогу проаналізувати, які поведінкові стратегії домінують у професійному спілкуванні педагогів з батьками вихованців та як вони можуть впливати на ефективність партнерської взаємодії.

Аналіз даних, поданих у таблиці 2.6, свідчить про переважання у педагогів конструктивних стилів поведінки у конфліктних ситуаціях. Найбільш поширеним є стиль співробітництва, який виявлено у 37,5 % респондентів. Така орієнтація на врахування інтересів обох сторін і готовність до відкритого діалогу створює сприятливі умови для налагодження партнерської взаємодії з батьками вихованців та сприяє формуванню довірливих відносин у межах освітнього середовища.

Значна частка педагогів використовує стиль компромісу (31,3 %), що відображає прагнення до взаємних поступок і швидкого врегулювання суперечливих ситуацій. Застосування цього стилю дозволяє знизити емоційну напруженість у спілкуванні з батьками та зберегти конструктивний характер професійної взаємодії, навіть за наявності розбіжностей у поглядах чи очікуваннях.

Менш поширеними є стилі пристосування (18,7 %) та уникнення (12,5 %). Схильність до пристосування може свідчити про орієнтацію педагогів на збереження позитивного емоційного клімату у взаємодії з батьками, проте за надмірного використання цього стилю існує ризик зниження чіткості професійної позиції. Уникнення конфліктів має ситуативний характер і може виконувати захисну функцію в умовах емоційного напруження, однак не сприяє повноцінному розв'язанню проблемних ситуацій.

Таблиця 2.6

**Розподіл стилів поведінки педагогів у конфліктних ситуаціях
(за методикою К. Томаса)**

Стиль поведінки у конфлікті	Кількість (n = 16)	%	Психологічна характеристика	Вплив на взаємодію з батьками
Співробітництво	6	37,5	Орієнтація на врахування інтересів обох сторін, готовність до діалогу	Сприяє партнерській взаємодії, підвищує рівень довіри та взаєморозуміння
Компроміс	5	31,3	Прагнення до взаємних поступок і швидкого врегулювання ситуації	Забезпечує збереження робочих стосунків, знижує напруження у спілкуванні
Пристосування	3	18,7	Схильність поступатися власними інтересами заради збереження стосунків	Підтримує емоційний комфорт батьків, але може знижувати професійну позицію педагога
Уникнення	2	12,5	Ухилення від конфліктних ситуацій, емоційна дистанція	Тимчасово зменшує напруження, проте не сприяє вирішенню проблем
Суперництво	0	0	Орієнтація на відстоювання власної позиції без урахування інтересів іншої сторони	Ризик загострення конфлікту та порушення взаємодії не виявлений

Аналіз даних, поданих у таблиці 2.6, свідчить про переважання у педагогів конструктивних стилів поведінки у конфліктних ситуаціях. Найбільш поширеним є стиль співробітництва, який виявлено у 37,5 % респондентів. Така орієнтація на врахування інтересів обох сторін і готовність до відкритого діалогу створює сприятливі умови для налагодження партнерської взаємодії з батьками вихованців та сприяє формуванню довірливих відносин у межах освітнього середовища.

Значна частка педагогів використовує стиль компромісу (31,3 %), що відображає прагнення до взаємних поступок і швидкого врегулювання суперечливих ситуацій. Застосування цього стилю дозволяє знизити емоційну напруженість у спілкуванні з батьками та зберегти конструктивний характер професійної взаємодії, навіть за наявності розбіжностей у поглядах чи очікуваннях.

Менш поширеними є стилі пристосування (18,7 %) та уникнення (12,5 %). Схильність до пристосування може свідчити про орієнтацію педагогів на збереження позитивного емоційного клімату у взаємодії з батьками, проте за

надмірного використання цього стилю існує ризик зниження чіткості професійної позиції. Уникнення конфліктів має ситуативний характер і може виконувати захисну функцію в умовах емоційного напруження, однак не сприяє повноцінному розв'язанню проблемних ситуацій.

Відсутність проявів стилю суперництва у вибірці педагогів свідчить про низьку схильність до жорсткого відстоювання власної позиції та ігнорування інтересів батьків. Це узгоджується з результатами попереднього аналізу емоційного стану педагогів і вказує на загалом сприятливий психологічний клімат професійної взаємодії.

Результати дослідження міжособистісних відносин педагогів і батьків за методикою Т. Лірі.

З метою вивчення особливостей міжособистісної поведінки педагогічного персоналу та батьків вихованців було застосовано методику діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі, яка дозволяє визначити домінуючі типи міжособистісної взаємодії, особливості поведінки у процесі спілкування та оцінити стиль комунікації учасників освітнього процесу в умовах закладу дошкільної освіти.

Аналіз даних, поданих у таблиці 2.7, свідчить про наявність як спільних, так і відмінних тенденцій у структурі міжособистісних відносин педагогів і батьків вихованців. Зокрема, у групі педагогів домінують доброзичливий та альтруїстичний типи міжособистісної поведінки, які в сукупності становлять 50,0% від загальної кількості респондентів. Такий розподіл результатів вказує на виражену орієнтацію педагогічного персоналу на співпрацю, емпатійність, відкритість до діалогу та готовність до вибудовування партнерських взаємин із родинами вихованців.

Переважання зазначених типів поведінки також свідчить про прагнення педагогів до створення сприятливого психологічного клімату у взаємодії з батьками, що є важливою умовою ефективного функціонування освітнього середовища. Водночас наявність інших типів міжособистісної поведінки з меншою часткою представленості відображає індивідуальні відмінності у стилях

спілкування педагогів та різні стратегії міжособистісної взаємодії у професійній діяльності.

Таблиця 2.7

Порівняльний розподіл типів міжособистісних відносин педагогів і батьків

Тип міжособистісної поведінки	Педагоги (n = 16)	%	Батьки (n = 19)	%	Психологічна інтерпретація
Авторитарний	2	12,5	3	15,8	Орієнтація на контроль, чіткість вимог
Егоїстичний	1	6,3	2	10,5	Переважа власних інтересів
Агресивний	0	0	1	5,3	Схильність до конфліктності
Підозрілий	1	6,3	2	10,5	Недовіра, обережність у контакті
Покірний	2	12,5	2	10,5	Пасивність, уникнення відповідальності
Залежний	2	12,5	3	15,8	Потреба у підтримці та схваленні
Доброзичливий	4	25,0	4	21,1	Відкритість, готовність до співпраці
Альтруїстичний	4	25,0	2	10,5	Орієнтація на допомогу та партнерство
Разом	16	100	19	100	

У групі батьків вихованців також переважає доброзичливий тип міжособистісної поведінки (21,1 %), що свідчить про загальну готовність до співпраці з педагогічним персоналом. Водночас, порівняно з педагогами, у батьків більш вираженими є залежний та авторитарний типи поведінки. Така тенденція може бути пов'язана з потребою батьків у професійній підтримці з боку педагогів, а також із прагненням контролювати умови виховання та розвитку дитини в закладі дошкільної освіти.

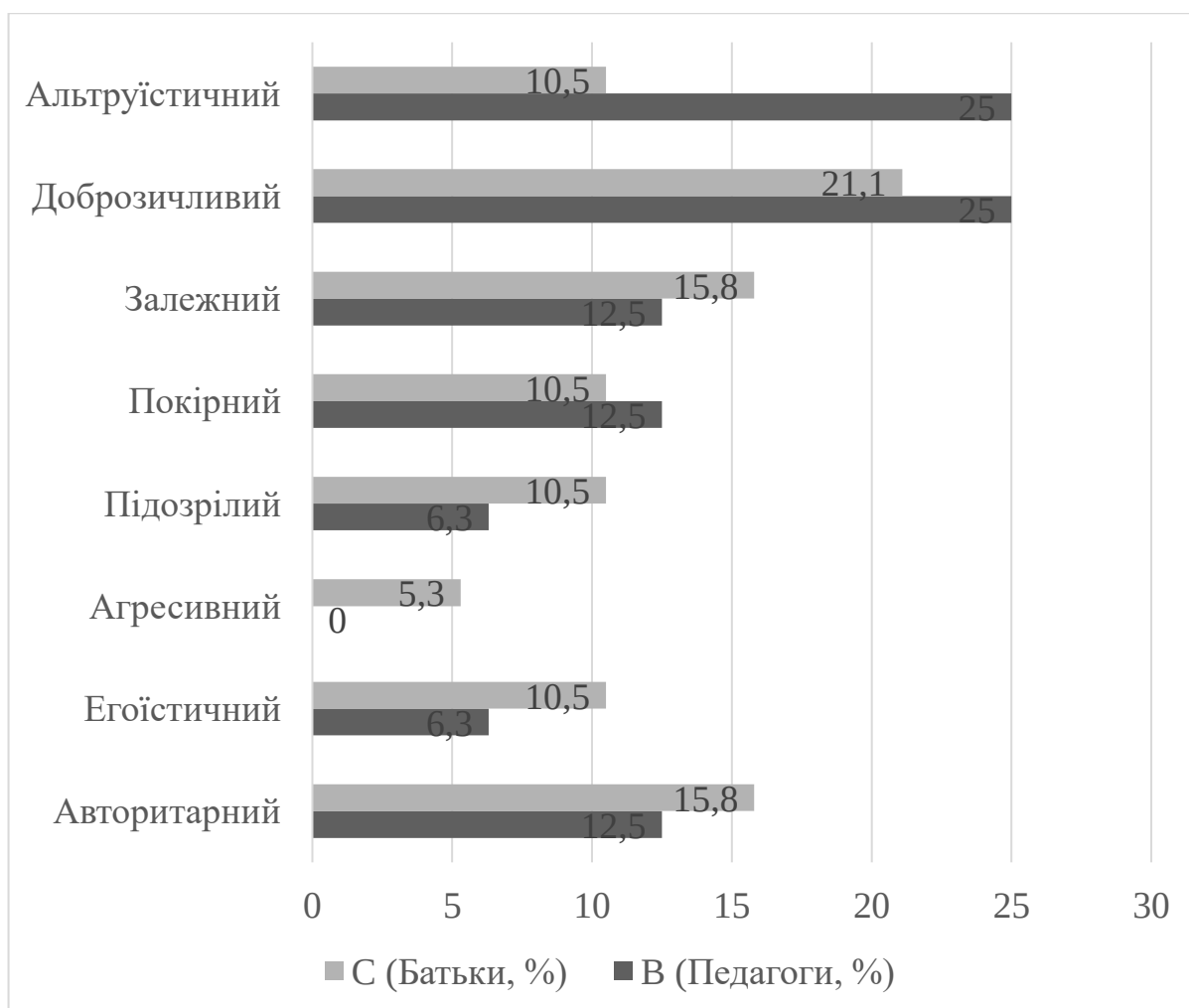

Рис. 2.2. Порівняльна діаграма типів міжособистісної поведінки педагогів і батьків

Звертає на себе увагу низький рівень агресивного типу міжособистісної поведінки в обох групах респондентів, що свідчить про загалом сприятливий психологічний клімат взаємодії між педагогами та батьками вихованців. Такий результат вказує на відсутність вираженої конфліктності у повсякденному спілкуванні та переважання конструктивних форм взаємодії в освітньому середовищі. Водночас наявність підозрілого та егоїстичного типів поведінки у частини батьків може ускладнювати процес комунікації в окремих ситуаціях, зокрема під час обговорення питань, пов'язаних з вихованням і розвитком дитини. Це зумовлює потребу у посиленні уваги до формування довірливих, відкритих форм спілкування та розвитку партнерських взаємин між усіма учасниками освітнього процесу.

Результати авторського опитувальника взаємодії педагогічного персоналу та батьків вихованців

Результати авторського опитувальника дали змогу проаналізувати суб'єктивне сприйняття взаємодії між педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти та батьками вихованців за ключовими психологічними компонентами партнерської співпраці. Отримані емпіричні дані відображають рівень довіри, відкритості до спілкування, частоту та якість комунікації, емоційний комфорт у процесі взаємодії, а також наявність психологічних бар'єрів у співпраці між учасниками освітнього процесу.

Для кількісної оцінки показників авторського опитувальника застосовувалася п'ятибальна шкала типу Лайкерта, де 1 бал відповідав мінімальному рівню прояву досліджуваного показника, а 5 балів – його максимальному прояву. Кожен із компонентів взаємодії оцінювався за кількома змістовими твердженнями, що дало змогу охопити різні аспекти досліджуваного явища. Для кожного респондента визначався середній бал за відповідним компонентом шляхом узагальнення відповідей, після чого обчислювалися середні значення показників окремо для групи педагогів і групи батьків з метою подальшого порівняльного аналізу результатів.

Інтерпретація отриманих середніх значень здійснювалася відповідно до визначених рівнів вираженості показників: 1,0–2,4 бала – низький рівень, що свідчить про недостатню вираженість відповідного компонента взаємодії; 2,5–3,4 бала – помірний рівень, який вказує на часткову сформованість досліджуваних характеристик; 3,5–5,0 бала – високий рівень, що характеризує стабільний і позитивний прояв компонентів партнерської взаємодії. Узагальнені порівняльні показники компонентів взаємодії педагогів і батьків подано в таблиці 2.8. Така градація рівнів дозволяє більш чітко інтерпретувати отримані кількісні результати, визначити домінуючі компоненти взаємодії та виявити відмінності в оцінках педагогів і батьків, а також окреслити напрями подальшого аналізу психологічних особливостей партнерської взаємодії в освітньому процесі.

Таблиця 2.8

**Порівняльні показники компонентів взаємодії педагогів і батьків
за результатами авторського опитувальника**

Компонент взаємодії	Педагоги (n = 16), бал	Рівень	Батьки (n = 19), бал	Рівень	Інтерпретація
Рівень довіри	4,7	Високий	4,45	Високий	Взаємне прийняття, впевненість у компетентності партнера
Відкритість і готовність до спілкування	4,6	Високий	4,4	Високий	Готовність до діалогу, обміну інформацією
Частота та якість комунікації	4,5	Високий	4,4	Високий	Регулярність контактів і конструктивність спілкування
Емоційний комфорт	4,6	Високий	4,2	Високий	Позитивний емоційний фон взаємодії
Психологічні бар'єри	2,1	Низький	2,7	Помірний	Наявність труднощів, напруги або внутрішнього опору

Аналіз результатів, поданих у таблиці 2.8, свідчить про загалом високий рівень психологічної взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців. За всіма основними компонентами взаємодії в обох групах зафіксовано високі показники, що вказує на наявність довірливих і відкритих відносин у межах закладу дошкільної освіти.

Порівняльний аналіз показує, що у педагогів середні показники за всіма позитивними компонентами взаємодії є дещо вищими, ніж у батьків. Зокрема, вищий рівень довіри, відкритості до спілкування та емоційного комфорту у педагогів може бути зумовлений їхньою професійною роллю, досвідом комунікації з родинами вихованців та сформованими навичками професійного спілкування.

У групі батьків також зафіксовано високі показники довіри та якості комунікації, що свідчить про позитивне сприйняття взаємодії з педагогічним персоналом. Водночас рівень психологічних бар'єрів у батьків оцінюється як помірний, що може бути пов'язано з підвищеною відповідальністю за благополуччя дитини, індивідуальними очікуваннями щодо освітнього процесу та ситуативною тривожністю у процесі взаємодії з педагогами.

Низький рівень психологічних бар'єрів у педагогів свідчить про їхню психологічну готовність до відкритого діалогу та конструктивної взаємодії з батьками. Отримані результати підкреслюють важливість підтримки партнерських форм співпраці між педагогічним персоналом і родинами вихованців з урахуванням психологічних особливостей обох сторін.

Рис. 2.3. Порівняльна діаграма показників взаємодії педагогів і батьків

Узагальнення та порівняльний аналіз результатів емпіричного дослідження дозволяє розглядати психологічні аспекти взаємодії педагогічного персоналу та батьків вихованців як цілісну систему взаємопов'язаних емоційних, комунікативних і поведінкових характеристик.

Результати діагностики професійного вигорання педагогів свідчать про збережений рівень емоційної залученості та професійної мотивації, що створює сприятливі умови для конструктивної взаємодії з батьками вихованців. Ці дані узгоджуються з результатами методики діагностики міжособистісних відносин, які вказують на переважання доброзичливих та альтруїстичних типів поведінки у педагогічного персоналу.

Аналіз стилів поведінки у конфліктних ситуаціях показав домінування конструктивних стратегій взаємодії у педагогів, зокрема співробітництва та

компромісу, що корелює з високими показниками відкритості до спілкування та емоційного комфорту, зафіксованими в авторському опитувальнику.

У групі батьків, попри високий рівень довіри та позитивне сприйняття взаємодії з педагогами, виявлено помірний рівень психологічних бар'єрів, що може бути пов'язано з підвищеною відповідальністю за дитину та індивідуальними очікуваннями щодо освітнього процесу. Водночас переважання доброзичливих типів міжособистісної поведінки у батьків, на фоні їхньої високої оцінки якості комунікації з вихователями, свідчить про потенційну готовність родин до партнерської співпраці.

Отримані результати підтверджують, що ефективність взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців значною мірою зумовлюється емоційним станом педагогів, особливостями міжособистісної поведінки обох сторін та рівнем розвитку комунікативних навичок у процесі професійного спілкування.

2.3. Узагальнена характеристика психологічної взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців

Психологічна взаємодія між педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти та батьками вихованців є цілісним соціально-психологічним процесом, що формується на основі поєднання емоційних станів, міжособистісних установок, поведінкових стратегій та суб'єктивних очікувань обох сторін. Вона не зводиться лише до обміну інформацією щодо освітнього процесу, а охоплює ширший спектр психологічних явищ, зокрема рівень довіри, емоційний комфорт, готовність до співпраці, особливості реагування на труднощі та здатність до конструктивного діалогу.

У ході дослідження встановлено, що педагогічний персонал закладу дошкільної освіти загалом характеризується сприятливими психологічними передумовами для ефективної взаємодії з батьками вихованців. Психоемоційний стан педагогів не має ознак вираженого професійного виснаження, що свідчить про збережений внутрішній ресурс, професійну мотивацію та емоційну залученість у

власну діяльність. Відсутність високих рівнів деперсоналізації та редукції особистісних досягнень дозволяє педагогам підтримувати особистісно орієнтований характер спілкування, зберігати емпатійність та позитивне ставлення до учасників освітнього процесу, зокрема до батьків вихованців.

Важливою складовою психологічної готовності педагогів до взаємодії є особливості їхньої поведінки у ситуаціях розбіжностей або потенційних конфліктів. Переважання конструктивних стилів реагування, орієнтованих на співробітництво та компроміс, свідчить про здатність педагогічного персоналу до гнучкого узгодження позицій, врахування інтересів іншої сторони та збереження професійної рівноваги. Така поведінкова стратегія сприяє формуванню довірливих відносин, зниженню напруженості у спілкуванні та запобіганню розвитку відкритих конфліктів у взаємодії з батьками.

Міжособистісна поведінка педагогів у процесі взаємодії також має виражену гуманістичну спрямованість. Переважання доброзичливих і альтруїстичних типів міжособистісних відносин свідчить про орієнтацію на співпрацю, відкритість до діалогу та готовність надавати емоційну підтримку. Такі психологічні характеристики створюють сприятливий емоційний фон взаємодії та підсилюють відчуття психологічної безпеки у батьків.

Батьки вихованців, у свою чергу, також демонструють загалом позитивне ставлення до взаємодії з педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти. Високі показники довіри, відкритості до спілкування, частоти та якості комунікації свідчать про готовність батьків до співпраці та прийняття педагогів як значущих учасників виховного процесу. Позитивна оцінка емоційного комфорту у взаємодії вказує на те, що більшість контактів з педагогічним персоналом сприймаються батьками як психологічно безпечні та підтримувальні.

Разом із тим психологічна позиція батьків має певні особливості, що зумовлюють неоднорідний характер взаємодії. Поряд із доброзичливістю та орієнтацією на співпрацю у частини батьків виявлено помірний рівень психологічних бар'єрів, що може проявлятися у внутрішній напруженості, підвищеній тривожності або потребі у контролі. Такі бар'єри часто пов'язані з

високою емоційною значущістю ролі батьківства, відповідальністю за благополуччя дитини та очікуваннями щодо якості освітнього процесу.

Особливості міжособистісної поведінки батьків також відображають поєднання різних психологічних тенденцій. З одного боку, домінування доброзичливого типу поведінки свідчить про готовність до співпраці та позитивне ставлення до педагогів. З іншого боку, наявність залежних та авторитарних проявів може вказувати на потребу у підтримці, прагнення до отримання схвалення або бажання посилити контроль над ситуацією взаємодії. У поєднанні з помірним рівнем психологічних бар'єрів це може ускладнювати повноцінний діалог у окремих ситуаціях.

Порівняльний аналіз сприйняття взаємодії педагогами та батьками дозволяє виявити певну асиметрію оцінок. Педагоги, спираючись на професійний досвід і сформовані комунікативні навички, схильні оцінювати взаємодію як більш стабільну, передбачувану та психологічно комфортну. Батьки ж, навіть за умови загального позитивного ставлення, можуть переживати внутрішні сумніви або емоційну напругу, що не завжди проявляється відкрито, але впливає на суб'єктивне сприйняття взаємодії.

Таким чином, психологічна взаємодія між педагогічним персоналом і батьками вихованців у досліджуваному закладі дошкільної освіти може бути охарактеризована як загалом ефективна, такою, що базується на довірі, відкритості та конструктивному характері комунікації. Водночас вона не є однорідною і містить окремі зони психологічної напруги, пов'язані насамперед із внутрішніми бар'єрами батьків, відмінностями у сприйнятті ролей учасників взаємодії та потребою у більш чітких, підтримувальних формах професійного спілкування.

Узагальнення результатів емпіричного дослідження дозволяє стверджувати, що ефективність взаємодії між педагогами та батьками визначається поєднанням психологічної стійкості педагогічного персоналу, домінуванням конструктивних поведінкових стратегій, високим рівнем довіри та загальною позитивною налаштованістю обох сторін. Разом із тим виявлені особливості взаємодії актуалізують потребу у цілеспрямованому вдосконаленні форм професійного

спілкування, спрямованому на зниження психологічних бар'єрів батьків, підвищення прозорості взаємодії та зміцнення партнерських відносин у межах конкретного закладу дошкільної освіти.

Саме ці аспекти психологічної взаємодії становлять підґрунтя для подальшого визначення практичних напрямів роботи, орієнтованих на підтримку ефективної співпраці між педагогічним персоналом і батьками вихованців з урахуванням специфіки освітнього середовища досліджуваного закладу.

Висновки до другого розділу

Проведене емпіричне дослідження дало змогу всебічно проаналізувати психологічні аспекти взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців як складний багатокomпонентний процес, що поєднує емоційні, комунікативні та поведінкові характеристики обох сторін. Отримані результати засвідчують, що взаємодія між педагогами та батьками в умовах досліджуваного закладу формується на основі загалом сприятливих психологічних передумов і має виражений партнерський потенціал.

Аналіз психоемоційного стану педагогічного персоналу показав збережений рівень професійної мотивації та емоційної залученості у педагогічну діяльність. Відсутність високих показників професійного вигорання, деперсоналізації та редукції особистісних досягнень свідчить про достатній внутрішній ресурс педагогів, їхню здатність підтримувати емпатійне ставлення до учасників освітнього процесу та здійснювати професійну діяльність без виражених деструктивних емоційних проявів. Такий психоемоційний стан створює психологічне підґрунтя для стабільної та конструктивної взаємодії з батьками вихованців.

Вивчення стилів поведінки педагогів у конфліктних ситуаціях дозволило встановити домінування конструктивних стратегій реагування, орієнтованих на співробітництво та компроміс. Це свідчить про здатність педагогічного персоналу до гнучкого узгодження позицій, врахування інтересів іншої сторони та збереження професійної рівноваги навіть у ситуаціях розбіжностей. Низька вираженість

неконструктивних стилів поведінки підтверджує загалом сприятливий психологічний клімат професійної взаємодії та орієнтацію педагогів на партнерську модель спілкування.

Результати дослідження міжособистісних відносин засвідчили, що у структурі поведінки педагогічного персоналу переважають доброзичливі та альтруїстичні типи, що відображає гуманістичну спрямованість професійної взаємодії, готовність до співпраці та емоційної підтримки. У групі батьків також домінують позитивні міжособистісні установки, зокрема доброзичливість і орієнтація на взаємодію з педагогами, що свідчить про загальну відкритість родин до партнерських відносин у межах закладу дошкільної освіти.

Водночас емпіричні дані вказують на наявність певної асиметрії у психологічному сприйнятті взаємодії педагогами та батьками. Батьки вихованців, поряд із високими показниками довіри, відкритості та задоволеності комунікацією, демонструють помірний рівень психологічних бар'єрів, що може проявлятися у внутрішній напруженості, ситуативній тривожності або підвищеній потребі у контролі. Такі особливості зумовлені високою емоційною значущістю батьківської ролі, відповідальністю за благополуччя дитини та очікуваннями щодо якості освітнього процесу.

Результати авторського опитувальника підтвердили загалом високий рівень ефективності взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців за основними психологічними компонентами, зокрема рівнем довіри, відкритості до спілкування, частоти та якості комунікації й емоційного комфорту. Водночас виявлені відмінності у вираженості психологічних бар'єрів між групами підкреслюють необхідність урахування суб'єктивних переживань батьків у процесі професійного спілкування.

Узагальнення результатів емпіричного дослідження дозволяє дійти висновку, що ефективність взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців визначається поєднанням психологічної стійкості педагогів, домінуванням конструктивних поведінкових стратегій, високим рівнем довіри та загальною позитивною налаштованістю обох сторін. Разом із тим виявлені особливості

взаємодії вказують на наявність окремих психологічних чинників, що потребують цілеспрямованого вдосконалення форм професійного спілкування з метою зниження внутрішніх бар'єрів батьків і подальшого зміцнення партнерських відносин у межах закладу дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 3

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ

3.1. Психологічні чинники ефективної взаємодії педагогів та батьків вихованців

Ефективна взаємодія між педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти та батьками вихованців є складним соціально-психологічним процесом, що формується під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників та ґрунтується на поєднанні емоційних станів, міжособистісних установок, поведінкових стратегій і суб'єктивних очікувань обох сторін. Така взаємодія не зводиться лише до формального обміну інформацією щодо освітнього процесу, а передбачає налагодження партнерських відносин, спрямованих на спільне забезпечення гармонійного розвитку дитини.

Однією з ключових психологічних умов ефективної взаємодії є збережений психоемоційний стан педагогічного персоналу. Емоційна стабільність, відсутність виражених ознак професійного вигорання та позитивна професійна самооцінка створюють внутрішній ресурс для відкритого, доброзичливого та особистісно орієнтованого спілкування з батьками вихованців. Педагоги, які не перебувають у стані хронічного емоційного виснаження, здатні краще регулювати власні емоційні реакції, проявляти терпимість до різних поглядів і підтримувати конструктивний характер взаємодії навіть у ситуаціях підвищеного емоційного напруження.

Важливою психологічною умовою є також характер поведінкових стратегій педагогів у процесі професійного спілкування. Орієнтація на співробітництво та компроміс у ситуаціях розбіжностей сприяє узгодженню позицій, зниженню напруженості та формуванню довірливих відносин із батьками вихованців. Конструктивні стилі поведінки дозволяють педагогічному персоналу не лише ефективно вирішувати поточні проблеми, а й запобігати розвитку відкритих

конфліктів, підтримуючи стабільність і передбачуваність взаємодії в межах освітнього середовища.

Не менш значущою умовою ефективної взаємодії є міжособистісна спрямованість педагогічного персоналу. Переважання доброзичливих і альтруїстичних установок у поведінці педагогів свідчить про гуманістичний характер професійної діяльності, орієнтацію на співпрацю та готовність до емоційної підтримки батьків. Така спрямованість формує позитивний емоційний фон взаємодії, сприяє виникненню відчуття психологічної безпеки у батьків і підсилює їхню довіру до педагогів як до значущих партнерів у вихованні та розвитку дитини.

З боку батьків ефективність взаємодії значною мірою визначається рівнем довіри до педагогічного персоналу, відкритістю до спілкування та суб'єктивним відчуттям емоційного комфорту у процесі контакту. Високий рівень довіри полегшує прийняття професійної позиції педагогів, сприяє готовності до конструктивного діалогу та знижує ймовірність виникнення напруження у спілкуванні. Емоційний комфорт, у свою чергу, створює умови для відкритого обговорення питань, пов'язаних з освітнім процесом, і підвищує задоволеність взаємодією.

Разом із тим ефективність взаємодії може знижуватися за наявності психологічних бар'єрів у батьків, які проявляються у внутрішній тривожності, потребі у контролі, невпевненості у власній батьківській компетентності або побоюваннях щодо оцінювання з боку педагогів. Такі бар'єри не завжди мають зовнішні прояви, проте впливають на суб'єктивне сприйняття комунікації, обмежують відкритість і можуть ускладнювати повноцінний діалог. Їх виникнення часто зумовлене високою емоційною значущістю батьківської ролі, відповідальністю за благополуччя дитини та очікуваннями щодо якості освітнього процесу.

Важливою психологічною умовою ефективної взаємодії є також узгодженість рольових і комунікативних очікувань педагогів і батьків. Педагогічний персонал, спираючись на професійні стандарти та власний досвід,

зазвичай орієнтується на системність, регламентованість і послідовність комунікації. Батьки ж можуть очікувати більш індивідуалізованого підходу, емоційної підтримки та оперативного реагування на власні запити. За відсутності узгодження цих очікувань навіть формально коректна взаємодія може супроводжуватися відчуттям незадоволеності або психологічної напруги.

Ефективна взаємодія передбачає також гнучкість у виборі форм і стилів спілкування. Здатність педагогів адаптувати комунікацію до індивідуальних особливостей батьків, їхнього емоційного стану та рівня залученості до освітнього процесу сприяє зміцненню довіри та підвищенню якості взаємодії. Така гнучкість не суперечить професійним межах, а, навпаки, дозволяє поєднувати професійну структурованість із людяністю та відкритістю.

Суттєвим психологічним чинником ефективної взаємодії є також рефлексивна позиція педагогічного персоналу. Здатність до усвідомлення власних емоційних реакцій, аналізу їхнього впливу на характер спілкування та готовність до самокорекції поведінки сприяє більш гнучкому реагуванню на різні типи батьківської поведінки. Рефлексивність дозволяє педагогам знижувати рівень емоційного напруження, уникати стереотипних реакцій і підтримувати конструктивний характер взаємодії.

Важливу роль у формуванні психологічних умов взаємодії відіграє контекст освітнього середовища закладу дошкільної освіти. Саме у цьому просторі професійна діяльність педагогів перетинається з емоційними очікуваннями батьків та особистісними потребами дітей. Передбачуваність, послідовність і прозорість комунікації знижують рівень невизначеності, який є одним із основних джерел психологічної напруги у взаємодії, та сприяють формуванню стабільних партнерських відносин.

Загалом психологічні умови ефективної взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців мають системний і динамічний характер. Вони формуються на перетині особистісних ресурсів педагогів, індивідуально-психологічних особливостей батьків і специфіки освітнього середовища та потребують постійної підтримки й удосконалення. Навіть за наявності загалом

позитивного психологічного клімату важливим залишається цілеспрямований розвиток форм професійного спілкування, спрямований на зміцнення довіри, зниження внутрішніх бар'єрів і підтримку емоційної рівноваги обох сторін.

Таким чином, аналіз психологічних умов ефективної взаємодії дозволяє розглядати її не як статичний результат, а як безперервний процес, що потребує свідомого підтримання та розвитку. Усвідомлення і врахування зазначених умов створює підґрунтя для визначення практичних напрямів удосконалення взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців у межах закладу дошкільної освіти, що й становить зміст наступного підpunkту дослідження.

3.2. Психологічний аналіз проблем та бар'єрів у системі взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців

Сучасний заклад дошкільної освіти функціонує в умовах підвищених соціальних очікувань, зростання відповідальності педагогічного персоналу та активнішого залучення батьків до процесу виховання і розвитку дітей. У таких умовах психологічна взаємодія між педагогами та батьками вихованців набуває особливої значущості, оскільки саме вона визначає характер партнерської співпраці, рівень взаємної довіри, емоційний комфорт учасників освітнього процесу та загальний психологічний клімат у закладі дошкільної освіти. Водночас підвищення інтенсивності контактів між педагогами і батьками неминує супроводжується виникненням певних труднощів, напружених моментів і конфліктних зон, що потребують психологічного аналізу.

Результати проведеного емпіричного дослідження засвідчили, що у досліджуваному закладі дошкільної освіти загалом сформовані сприятливі психологічні передумови для ефективної взаємодії між педагогічним персоналом і батьками вихованців. Більшість педагогів демонструють відкритість до спілкування, орієнтацію на співпрацю, готовність до діалогу та прагнення підтримувати позитивний емоційний фон взаємодії. Водночас аналіз отриманих даних дозволив виявити низку проблемних аспектів і психологічних бар'єрів, які,

хоча й не мають вираженого деструктивного характеру, можуть ускладнювати партнерську взаємодію та знижувати її ефективність (див. Рис. 2.1, 2.2, 2.3).

Однією з основних конфліктних зон у системі взаємодії педагогів і батьків є відмінність у сприйнятті ролей та відповідальності сторін. Педагогічний персонал, як правило, орієнтується на професійні стандарти, освітні програми та нормативні вимоги, тоді як батьки часто виходять із власного досвіду, індивідуальних уявлень про розвиток дитини та високого рівня емоційної залученості. Така різниця у підходах може призводити до прихованого напруження, коли батьки очікують більш індивідуалізованої уваги або швидших результатів, а педагоги - розуміння обмежень професійної діяльності та специфіки освітнього процесу.

Важливою проблемою є наявність психологічних бар'єрів у частини батьків, що проявляються у підвищеній тривожності, недовірі або схильності до надмірного контролю діяльності педагогів. Такі бар'єри часто пов'язані зі страхом за благополуччя дитини, попереднім негативним досвідом взаємодії з освітніми установами або загальним рівнем психологічної напруги в сім'ї. У подібних випадках навіть нейтральні за змістом повідомлення з боку педагогів можуть сприйматися батьками як критика або тиск, що ускладнює конструктивний діалог.

Ще однією проблемною зоною є невизначеність та нестача чітко структурованої комунікації. За результатами дослідження встановлено, що відсутність зрозумілих і стабільних каналів інформування, нечіткість у формулюванні вимог або рекомендацій можуть підвищувати рівень напруження у батьків і створювати відчуття непередбачуваності. У таких умовах зростає ризик формування негативних очікувань і появи недовіри до педагогічного персоналу, навіть за відсутності реальних підстав для цього.

Окремої уваги потребує емоційний аспект взаємодії, оскільки батьки часто потребують не лише інформаційної, а й емоційної підтримки. Результати дослідження показали, що у ситуаціях, коли батьки не відчують емоційного прийняття або визнання своєї значущості як партнерів освітнього процесу, зростає ймовірність дистанціювання або пасивно-опозиційної позиції у взаємодії. Це може

проявлятися у формальному ставленні до контактів із педагогами або униканні відкритого обговорення проблем.

Суттєвим чинником, що впливає на ефективність взаємодії, є психоемоційний стан педагогічного персоналу. Хоча за результатами дослідження рівень професійного вигорання у педагогів не має критичних показників, виявлені окремі ознаки емоційного виснаження та зниження ресурсності можуть негативно відбиватися на якості комунікації з батьками. У стані підвищеної втоми або напруження педагоги можуть демонструвати меншу гнучкість, знижену емпатійність і схильність до формалізації спілкування, що підсилює психологічні бар'єри у взаємодії.

Проблемним аспектом також є відмінності в стилях поведінки у конфліктних ситуаціях. Частина педагогів схильна до уникнення або компромісу, що, з одного боку, дозволяє знижувати відкриту конфліктність, але, з іншого - може призводити до накопичення невисловлених претензій і латентної напруги. За відсутності навичок конструктивного обговорення складних питань такі ситуації з часом можуть переходити у більш гострі форми конфлікту.

Важливою умовою подолання зазначених бар'єрів є розвиток рефлексивної культури професійного спілкування педагогів. Усвідомлення власних емоційних реакцій, здатність аналізувати психологічні особливості батьків і коригувати стиль взаємодії залежно від ситуації сприяють збереженню конструктивного діалогу та зниженню рівня напруження. Рефлексивність дозволяє педагогам уникати стереотипних оцінок і формального підходу до взаємодії.

Не менш значущим є підвищення включеності батьків в освітній процес, що сприяє зниженню їхньої тривожності та формуванню відчуття причетності до спільної справи. Коли батьки сприймають себе як активних учасників партнерської взаємодії, а не як зовнішніх контролерів, зменшується рівень психологічного опору та зростає готовність до співпраці.

Таким чином, результати психологічного аналізу свідчать, що основні проблеми та бар'єри у системі взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців пов'язані з відмінністю очікувань і ролей, емоційною напруженістю,

недостатньою структурованістю комунікації, індивідуально-психологічними особливостями батьків і станом професійного благополуччя педагогів. Саме ці чинники можуть виступати перешкодами для ефективної взаємодії та потребують цілеспрямованого психологічного супроводу. Виявлення зазначених конфліктних зон створює підґрунтя для розробки практичних рекомендацій, спрямованих на зниження психологічних бар'єрів, зміцнення партнерських відносин і підвищення ефективності взаємодії між педагогами та батьками у закладі дошкільної освіти.

3.3. Практичні рекомендації щодо оптимізації психологічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в ЗДО

Оптимізація психологічної взаємодії між педагогічним персоналом та батьками вихованців у закладі дошкільної освіти є важливим практичним завданням, вирішення якого безпосередньо впливає на якість освітнього процесу, психологічне благополуччя дитини та ефективність партнерських відносин між сім'єю і ЗДО. Результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження свідчать, що навіть за наявності загально позитивного ставлення сторін до співпраці, у процесі взаємодії виникають психологічні бар'єри, конфліктні зони та труднощі, які потребують цілеспрямованого корекційно-розвивального впливу. У зв'язку з цим практичні рекомендації мають бути спрямовані не лише на усунення окремих проблем, а й на створення системи психологічної підтримки партнерської взаємодії в закладі дошкільної освіти.

Одним із ключових напрямів оптимізації взаємодії є формування психологічно безпечного комунікативного середовища у ЗДО. Адміністрації та педагогічному персоналу доцільно забезпечити умови, за яких батьки відчуватимуть себе прийнятими та значущими учасниками освітнього процесу. Це передбачає відмову від оцінювального або формалізованого стилю спілкування, заміну його на підтримувальний, діалогічний формат. Важливо, щоб під час індивідуальних бесід, батьківських зустрічей та повсякденних контактів педагоги демонстрували доброзичливість, відкритість і готовність до співпраці, що сприятиме зниженню тривожності батьків та формуванню довіри.

Наступним важливим напрямом є підвищення комунікативної компетентності педагогічного персоналу. Доцільним є впровадження систематичних тренінгів і семінарів для вихователів, спрямованих на розвиток навичок ефективного спілкування, активного слухання, емпатійного реагування та конструктивного вирішення конфліктів. Особливу увагу слід приділяти формуванню вміння коректно доносити інформацію про труднощі розвитку чи поведінки дитини, уникаючи звинувачувальних формулювань. Розвиток рефлексивних умінь педагогів дозволить їм краще усвідомлювати власні емоційні реакції та запобігати ескалації напруження у взаємодії з батьками.

Важливе практичне значення має профілактика професійного вигорання педагогів, оскільки їхній психоемоційний стан безпосередньо впливає на якість комунікації з батьками. З метою збереження психологічних ресурсів педагогічного персоналу доцільно впроваджувати заходи психологічної підтримки, зокрема індивідуальні та групові консультації з практичним психологом, заняття з емоційної саморегуляції, релаксаційні техніки та супервізійні зустрічі. Створення умов для професійної підтримки педагогів сприятиме підвищенню їхньої стресостійкості, емпатійності та готовності до партнерської взаємодії з родинами вихованців.

Окремим напрямом оптимізації є психолого-педагогічна просвіта батьків. Доцільно систематично інформувати батьків про вікові та індивідуально-психологічні особливості розвитку дошкільників, принципи освітньої діяльності у ЗДО та роль сім'ї у формуванні емоційного благополуччя дитини. Такі заходи можуть реалізовуватися у формі тематичних зустрічей, консультацій, інформаційних буклетів, онлайн-матеріалів або батьківських лекторіїв. Підвищення психологічної обізнаності батьків сприятиме зниженню нереалістичних очікувань, зменшенню тривожності та формуванню більш усвідомленої позиції у взаємодії з педагогічним персоналом.

Значну увагу слід приділяти узгодженню очікувань і ролей педагогів та батьків. Для цього доцільно на початку навчального року або при зарахуванні дитини до закладу дошкільної освіти обговорювати з батьками принципи взаємодії,

межі відповідальності кожної зі сторін та можливі форми співпраці. Чітке окреслення правил і домовленостей знижує ризик виникнення конфліктів, пов'язаних із різним розумінням функцій педагогів і сім'ї, та сприяє формуванню спільного бачення виховного процесу.

Практично доцільним є розвиток активної суб'єктної позиції батьків у житті закладу дошкільної освіти. Залучення батьків до спільних заходів, проєктів, свят, майстер-класів і волонтерських ініціатив сприяє формуванню відчуття причетності та відповідальності за освітній процес. Така участь дозволяє батькам краще розуміти специфіку роботи педагогів, а педагогам – враховувати індивідуальні потреби сімей, що позитивно позначається на якості взаємодії та психологічному кліматі у ЗДО.

Окремої уваги потребує врахування індивідуально-психологічних особливостей батьків. Педагогічному персоналу доцільно застосовувати диференційований підхід у взаємодії з родинами, зважаючи на рівень тривожності, комунікативні стилі, життєві обставини та соціальний контекст кожної сім'ї. Особливої підтримки потребують сім'ї внутрішньо переміщених осіб, родини військовослужбовців та батьки, які перебувають у стані підвищеного емоційного напруження. Гнучкість і психологічна чутливість у таких випадках сприятимуть зниженню напруги та запобіганню конфліктним ситуаціям.

Важливим практичним напрямом є формування культури конструктивного зворотного зв'язку між педагогами та батьками. Зворотний зв'язок має бути своєчасним, конкретним, тактовним і спрямованим на підтримку дитини, а не на критику батьків або педагогів. Використання позитивного підкріплення, акцент на успіхах дитини та спільний пошук шляхів подолання труднощів сприятимуть зміцненню партнерських відносин і зниженню психологічних бар'єрів у спілкуванні.

Таким чином, запропоновані практичні рекомендації мають комплексний характер і спрямовані на оптимізацію психологічної взаємодії між педагогічним персоналом та батьками вихованців на індивідуальному, груповому та організаційному рівнях. Їх реалізація сприятиме зниженню психологічних бар'єрів,

попередженню конфліктів, підвищенню рівня довіри та формуванню стабільних партнерських відносин у закладі дошкільної освіти, що, у свою чергу, створює сприятливі умови для гармонійного розвитку та психологічного благополуччя дитини дошкільного віку.

Висновки до третього розділу

Здійснений психологічний аналіз умов взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців дозволяє розглядати цю взаємодію як складний і динамічний соціально-психологічний процес, що формується під впливом особистісних ресурсів педагогів, індивідуально-психологічних особливостей батьків і специфіки освітнього середовища. Ефективність партнерської співпраці визначається не лише організаційними чинниками, а передусім психологічними умовами професійного спілкування.

Встановлено, що провідну роль у забезпеченні ефективної взаємодії відіграють емоційна стабільність і професійне благополуччя педагогів, орієнтація на співробітництво, доброзичлива міжособистісна спрямованість, рефлексивність і гнучкість комунікативних стратегій. З боку батьків значущими чинниками є рівень довіри до педагогічного персоналу, відкритість до діалогу, емоційний комфорт і відчуття психологічної безпеки у процесі взаємодії. Поєднання зазначених характеристик створює основу для формування стабільних партнерських відносин, орієнтованих на спільне забезпечення гармонійного розвитку дитини.

Виявлено наявність психологічних проблем і бар'єрів, пов'язаних із відмінністю ролевих і комунікативних очікувань педагогів і батьків, емоційною напруженістю, недостатньою структурованістю комунікації, індивідуально-психологічними особливостями батьків та окремими ознаками зниження психоемоційної ресурсності педагогічного персоналу. Зазначені труднощі переважно мають латентний характер, однак можуть негативно впливати на якість взаємодії, ускладнювати конструктивний діалог і знижувати рівень взаємної довіри.

Обґрунтовано доцільність цілеспрямованої оптимізації психологічної взаємодії шляхом формування психологічно безпечного комунікативного середовища, розвитку комунікативної та рефлексивної компетентності педагогів, профілактики професійного вигорання, психолого-педагогічної просвіти батьків, узгодження очікувань і ролей сторін та активізації партнерської участі батьків в освітньому процесі.

Реалізація визначених психологічних умов і практичних рекомендацій сприяє зниженню психологічних бар'єрів, зміцненню довірчих партнерських відносин між педагогами та батьками й створенню сприятливих умов для психологічного благополуччя дитини дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

У результаті аналізу та узагальнення теоретичних підходів до розуміння сутності, структури та психологічних засад взаємодії між закладом дошкільної освіти та сім'єю встановлено, що така взаємодія є складним, багаторівневим психолого-педагогічним процесом, який виходить за межі формального обміну інформацією між педагогами та батьками. Вона має суб'єкт-суб'єктний характер і передбачає активну, усвідомлену та відповідальну участь обох сторін у створенні єдиного розвивального простору для дитини. Теоретичний аналіз засвідчив, що взаємодія між ЗДО та сім'єю розглядається сучасними науковцями як система взаємопов'язаних компонентів, зокрема інформаційного, емоційно-комунікативного, діяльнісного та ціннісно-смислового. Їхня узгодженість визначає якість партнерських відносин і рівень психологічного комфорту всіх учасників освітнього процесу. Встановлено, що психологічною основою ефективної взаємодії є довіра, взаємоповага, відкритість до діалогу та усвідомлення спільної відповідальності за розвиток і благополуччя дитини дошкільного віку. Визначені теоретичні положення підтверджують, що партнерська взаємодія між педагогами та батьками є необхідною умовою гармонійного розвитку дитини та результативності освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

У процесі визначення психологічних чинників і бар'єрів, що впливають на характер і результативність взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців, встановлено, що ефективність співпраці значною мірою залежить від індивідуально-психологічних особливостей обох сторін. До ключових психологічних чинників ефективної взаємодії належать рівень емоційної стабільності педагогів, сформованість їхньої комунікативної та рефлексивної компетентності, здатність до емпатії, а також готовність батьків до активної партнерської участі у вихованні дитини. Водночас виявлено низку психологічних бар'єрів, які ускладнюють взаємодію педагогів і батьків. Серед них особливу роль відіграють емоційні бар'єри (підвищена тривожність, страх оцінювання, взаємна недовіра), комунікативні бар'єри (недостатні навички конструктивного спілкування, труднощі у зворотному зв'язку), а також ціннісні розбіжності у

поглядах на виховання дитини. Додатковим чинником ускладнення взаємодії виступають сучасні соціальні умови, зокрема підвищений рівень психоемоційного напруження в умовах воєнного стану, що посилює стрес як у педагогів, так і у батьків. Встановлено, що зазначені бар'єри можуть знижувати якість партнерської взаємодії навіть за наявності формально налагоджених форм співпраці.

На основі результатів емпіричного дослідження досліджено особливості психологічної взаємодії педагогічного персоналу закладу дошкільної освіти з батьками вихованців. Отримані дані засвідчили, що в досліджуваному закладі загалом сформовані передумови для партнерської взаємодії, однак її ефективність є неоднорідною та залежить від психологічного стану педагогів і специфіки їхньої комунікативної поведінки. Виявлено, що у частини педагогів спостерігається помірний рівень професійного вигорання, який проявляється у вигляді емоційного виснаження та зниження емоційної залученості у професійне спілкування. Це негативно впливає на готовність педагогів до відкритого діалогу з батьками та може сприяти формуванню формального стилю взаємодії. Аналіз стилів поведінки в конфліктних ситуаціях показав, що педагоги частіше використовують адаптивні стратегії, однак у низці випадків переважають уникнення або пристосування, що знижує ефективність вирішення проблемних ситуацій. Результати дослідження міжособистісної взаємодії свідчать про переважно доброзичливий характер спілкування між педагогами та батьками, водночас зафіксовано наявність психологічних напружень, пов'язаних із різними очікуваннями сторін, рівнем довіри та особливостями комунікації. Отже, емпіричні дані підтвердили теоретичні положення щодо впливу психологічних чинників на характер і результативність взаємодії педагогічного персоналу з батьками вихованців.

На основі узагальнення теоретичних положень і результатів емпіричного дослідження розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації психологічних аспектів взаємодії між педагогами та батьками вихованців. Запропоновані рекомендації спрямовані на створення психологічно безпечного комунікативного середовища в закладі дошкільної освіти, розвиток комунікативної та рефлексивної компетентності педагогічного персоналу, профілактику професійного вигорання та

зниження рівня емоційної напруги у професійному спілкуванні. Особливу увагу приділено формуванню активної суб'єктної позиції батьків, підвищенню їхньої психологічної обізнаності щодо особливостей розвитку дитини дошкільного віку та ролі сім'ї у партнерській взаємодії із закладом освіти. Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме подоланню наявних психологічних бар'єрів, підвищенню рівня довіри між педагогами та батьками, а також забезпеченню більш узгоджених і результативних виховних впливів.

Проведене дослідження підтверджує, що ефективна психологічна взаємодія між педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти та батьками вихованців є важливою умовою забезпечення психологічного благополуччя дитини, стабільності її емоційного розвитку та результативності освітнього процесу загалом. Отримані результати показують доцільність подальшого впровадження психологічно обґрунтованих форм партнерської взаємодії в практику діяльності закладів дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 р. № 2628-III (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення: 30.12.2025).
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти). Затверджено наказом МОН України від 12.01.2021 № 33.
3. Атрощенко Т. О. Підготовка майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти до роботи з батьками як проблема вітчизняних наукових студій. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 1(35). С. 13–24. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/12306/1/Preparing_future_preschool_teachers_to_work_with_parents_as_a_problem_of_domestic_scientific_studies.pdf (дата звернення: 18.01.2026).
4. Бац Р. М., Калічак Ю. Л. Взаємодія родини та закладу дошкільної освіти у процесі виховання дошкільників. *Нотатки сучасної науки*. 2024. № 17. С. 31–34. URL: <https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/nsns-17.pdf#page=31> (дата звернення: 30.12.2025).
5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ: Либідь, 2003. 344 с.
6. Бліхтар В. С. Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та поствоєнної реабілітації. Львів: ЛДУВС, 2023. 304 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/123456789/6501/1/27_10_2023.pdf (дата звернення: 30.12.2025).
7. Брежнєва О. Г. та ін. Професійна підготовка педагогів дошкільної освіти в умовах європейського вибору: проблеми, пошуки, здобутки : монографія. Мукачево: МДУ, 2020. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5606/1/prof_pidg_monog_2020.pdf (дата звернення: 30.12.2025).
8. Васіна Г. Р. Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї з мовленнєвого розвитку дошкільників. Презентація системи роботи. 2024.

URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11249> (дата звернення: 30.12.2025).

9. Вахняк Н. Дистанційний формат взаємодії дошкільного закладу з батьками вихованців як виклик сьогодення. *Збірник кафедри дошкільної освіти КДПУ* (11–12.05.2023). 2023. С. 27.
URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7768/1/Збірник%20кафедри%20дошкільної%20освіти%20КДПУ%2011-12.05.2023.pdf#page=27> (дата звернення: 30.12.2025).
10. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
11. Горбенко Н. А. Взаємодія закладів дошкільної освіти з батьками. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 11. Т. 2. С. 54–57. [Електронний ресурс].
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717784/1/Взаємодія%20ДО%20з%20батьками.pdf> (дата звернення: 30.12.2025).
12. Гурковська Т., Соловійова Л. Розвиваємо дітей разом: співпраця педагогів і батьків. *Практика управління дошкільним закладом*. 2024. № 1.
URL: https://psychologdcpp.in.ua/wp-content/uploads/2024/10/Гурковська_Соловійова_Розвиваємо_дітей_разом.pdf (дата звернення: 30.12.2025).
13. Дудаш О., Микитин М. Особливості педагогічної взаємодії вихователя та вихованців закладу дошкільної освіти в умовах війни. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі*: зб. тез доп. VII Всеукр. наук.-практ. конф. Мукачєво: МДУ, 2024. С. 121–124.
14. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2007. 493 с. (дата звернення: 30.12.2025).
15. Задорожна І. С., Дорош Т. Л. Дошкільна педагогіка. *Педагогіка і психологія: сучасні методики та інновації*. 2016. № 3. URL: <https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2017/12/Ped-Mar2015.pdf> (дата звернення: 30.12.2025).

- 16.Зливков В. Л., Лукомська С. О. Психологія спілкування педагога: інтегративний підхід : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 304 с.
URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710858/1/Zlivkov_Lukomska_Ped_spilkuvannya.pdf (дата звернення: 30.12.2025).
- 17.Кобильченко В. В. Професійна взаємодія психолога в умовах закладу дошкільної освіти. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2020. № 2(94). С. 7–19
- 18.Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника. Київ: Стилос, 2000. 336 с.
- 19.Кушнір В. Психолого-педагогічна характеристика управлінської компетентності фахівців закладів дошкільної освіти. *Актуальні проблеми дошкільної освіти*: кол. монографія / МОН України, Уман. держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань, 2021. С. 227–251.
- 20.Кушнір В. Психолого-педагогічні аспекти управління якістю взаємодії з батьками. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2019. Т. 1, вип. 52.
URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/214651.pdf> (дата звернення: 30.12.2025).
- 21.Лірі Т. Методика діагностики міжособистісних відносин (Interpersonal Diagnosis of Personality). Нью-Йорк: Ronald Press, 1957.
URL: https://www.eztests.xyz/tests/social_leary/#google_vignette (дата звернення: 06.01.2026).
- 22.Масlach К. Maslach Burnout Inventory (MBI): методика діагностики професійного вигорання. URL: https://www.eztests.xyz/tests/maslach_burnout/ (дата звернення: 30.11.2025).
- 23.Мушкевич М. І. Психологічний супровід батьківства. *Когнітивні та емоційно-поведінкові фактори повноцінного функціонування людини*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. Харків : ХНПУ, 2013. С. 161–163.

- 24.Потоцька Б. А. Психологічний аспект формування україномовного середовища між закладами дошкільної освіти та родинами. *Наука і освіта: актуальні проблеми та перспективи розвитку*. 2023. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/17921> (дата звернення: 30.11.2025).
- 25.Синчишин Н. Л. Національне виховання старших дошкільників засобом партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю. Презентація спільних свят. 2021. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5585> (дата звернення: 30.11.2025).
- 26.Томас К. В., Кілманн Р. Х. Thomas–Kilmann Conflict Mode Instrument (TKI): опитувальник визначення типів поведінки в конфліктній ситуації. Mountain View, CA: CPP, Inc., 1974. URL: https://www.eztests.xyz/tests/social_thomas/ (дата звернення: 30.11.2025).
- 27.Ainsworth, M. D. S. The Bowlby–Ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences*. 1979. Vol. 2, No. 4. P. 637–638. URL: <https://doi.org/10.1017/S0140525X00064955> (дата звернення: 06.01.2026).
- 28.Bakker, J. T., Denessen, E. J. P. G. The concept of parent involvement: some theoretical and empirical considerations. *International Journal about Parents in Education*. 2007. URL: <https://ijpe.eu/article/view/18267/19880> (дата звернення: 06.01.2026).
- 29.Belsky, J. Parenting and children's development. Hoboken, NJ: Wiley, 2019.
- 30.Bornstein, M. H., ed. *Handbook of parenting: Children and parenting*. 3rd ed. New York: Routledge/Taylor & Francis Group, 2019. URL: <https://psycnet.apa.org/record/2019-10600-000> (дата звернення: 06.01.2026).
- 31.Christenson, S., Sheridan, S. M., eds. *Schools and families: Creating essential connections for learning*. New York: Guilford Press, 2001.

- URL: <https://psycnet.apa.org/record/2001-01621-000> (дата звернення: 06.01.2026).
- 32.Deslandes, R., Bertrand, R. Motivation and parental involvement in secondary-school students: a test of a sociocognitive model. *Journal of Educational Research*. 2005. Vol. 98, No. 3. P. 164–175. URL: <https://doi.org/10.3200/JOER.98.3.164-175> (дата звернення: 06.01.2026).
- 33.El Nokali, N. E., Bachman, H. J., Votruba-Drzal, E. Parent involvement and children's academic and social development in elementary school. *Child Development*. 2010. Vol. 81, No. 3. P. 988–1005. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2973328/> (дата звернення: 06.01.2026).
- 34.Epstein, J. L. *School, family, and community partnerships: preparing educators and improving schools*. New York: Routledge, 2002. URL: <https://doi.org/10.4324/9780429400834> (дата звернення: 06.01.2026).
- 35.Fan, X., Chen, M. Parental involvement and students' academic achievement: a meta-analysis. *Educational Psychology Review*. 2001. Vol. 13, No. 1. P. 1–22. URL: <https://doi.org/10.1023/A:1009048817385> (дата звернення: 06.01.2026).
- 36.Jennings, P. A., Greenberg, M. T. The prosocial classroom: teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of Educational Research*. 2009. Vol. 79, No. 1. P. 491–525. URL: <https://doi.org/10.3102/0034654308325693> (дата звернення: 06.01.2026).
- 37.Liu, G. Associations between teacher–parent relationships and preschool children's social behavior problems. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2024.1349652/full> (дата звернення: 06.01.2026).
- 38.Livingstone, S. M., Blum-Ross, A. *Parenting for a digital future: how hopes and fears about technology shape children's lives*. Oxford: Oxford University Press, 2020. URL: <https://global.oup.com/academic/product/parenting-for-a-digital-future-9780190874698> (дата звернення: 06.01.2026).

39. Maslach, C., Leiter, M. P. Understanding the burnout experience: recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry*. 2016. Vol. 15, No. 2. P. 103–111. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4911781/> (дата звернення: 06.01.2026).
40. Mutangira, D. T. Effective teacher–parent communication strategies in early childhood education. *Education and Development*. 2025. Vol. 9, No. 1. P. 45–57. URL: <https://acnsci.org/journal/index.php/ed/article/view/900> (дата звернення: 06.01.2026).
41. Oberle, E., Schonert-Reichl, K. A. Stress contagion in the classroom? The link between classroom teacher burnout and morning cortisol in elementary school students. *Social Science & Medicine*. 2016. Vol. 159. P. 30–37. URL: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.04.031> (дата звернення: 06.01.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Оцінка взаємодії з педагогами закладу дошкільної освіти

Інструкція:

Оцініть кожне твердження, обравши один варіант відповіді.

1 – повністю не згоден(на)

2 – скоріше не згоден(на)

3 – важко відповісти

4 – скоріше згоден(на)

5 – повністю згоден(на)

№	Запитання	1	2	3	4	5
1	Я довіряю вихователю своєї дитини.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Я впевнений(на) у професійній компетентності вихователя.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Рекомендації вихователя є для мене корисними та обґрунтованими.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Взаємодія з вихователем ґрунтується на взаємній повазі.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Я можу відкрито звернутися до вихователя з будь-яким питанням.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Вихователь готовий до обговорення складних або проблемних ситуацій.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Моя думка враховується у процесі взаємодії.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Спілкування з вихователем є відкритим і конструктивним.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Я маю можливість спілкуватися з вихователем у разі потреби.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Вихователь надає мені інформацію про розвиток та поведінку дитини у зрозумілій формі.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Формат спілкування з вихователем є для мене зручним..	☐	☐	☐	☐	☐
12	Спілкування з вихователем допомагає мені краще розуміти потреби та особливості моєї дитини..	☐	☐	☐	☐	☐
13	Спілкування з вихователем є для мене емоційно комфортним.	☐	☐	☐	☐	☐
14	Я не відчуваю напруження або тривоги під час взаємодії.	☐	☐	☐	☐	☐
15	Конфліктні ситуації з вихователем виникають рідко.	☐	☐	☐	☐	☐
16	Після спілкування з вихователем у мене залишається позитивне враження.	☐	☐	☐	☐	☐
17	Нестача часу заважає ефективній взаємодії з вихователем..	☐	☐	☐	☐	☐
18	Іноді виникає незрозуміння між мною та вихователем.	☐	☐	☐	☐	☐
19	Емоційне напруження заважає конструктивному спілкуванню.	☐	☐	☐	☐	☐
20	Існують чинники, які ускладнюють співпрацю з вихователем.	☐	☐	☐	☐	☐

Оцінка взаємодії з батьками вихованців закладу дошкільної освіти

Інструкція:

Оцініть кожне твердження, обравши один варіант відповіді.

1 – повністю не згоден(на)

2 – скоріше не згоден(на)

3 – важко відповісти

4 – скоріше згоден(на)

5 – повністю згоден(на)

№	Запитання	1	2	3	4	5
1	Я довіряю батькам вихованців у питаннях розвитку дитини.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Батьки здебільшого позитивно сприймають мої професійні рекомендації.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Я відчуваю впевненість під час взаємодії з батьками.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Взаємодія з батьками ґрунтується на взаємній повазі.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Я відкритий(а) до діалогу з батьками вихованців.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Батьки готові обговорювати питання, пов'язані з вихованням дитини.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Моя професійна позиція зазвичай враховується батьками.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Спілкування з батьками є конструктивним.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Я маю можливість спілкуватися з батьками у разі потреби.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Я надаю батькам інформацію про розвиток та поведінку дитини у зрозумілій формі.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Формат комунікації з батьками є зручним для професійної взаємодії.	☐	☐	☐	☐	☐
12	Спілкування з батьками сприяє кращому розумінню потреб дитини.	☐	☐	☐	☐	☐
13	Спілкування з батьками відбувається в емоційно комфортній атмосфері.	☐	☐	☐	☐	☐
14	Я рідко відчуваю напруження під час взаємодії з батьками.	☐	☐	☐	☐	☐
15	Конфліктні ситуації з батьками виникають рідко.	☐	☐	☐	☐	☐
16	Після спілкування з батьками я не відчуваю емоційного виснаження.	☐	☐	☐	☐	☐
17	Нестача часу ускладнює ефективну взаємодію з батьками.	☐	☐	☐	☐	☐
18	Не всі батьки готові до активної співпраці.	☐	☐	☐	☐	☐
19	Емоційне напруження заважає конструктивному спілкуванню.	☐	☐	☐	☐	☐
20	Іноді виникають труднощі у взаєморозумінні з батьками.	☐	☐	☐	☐	☐